

MTÜ Kodukant Läänemaa piirkonna strateegia

MTÜ Kodukant Läänemaa piirkonna strateegia

Sisukord

1. MTÜ Kodukant Läänemaa kui LEADER Kohalik Tegevusgrupp	3
1.1. Asutamine, kujunemine, reorganiseerimine	3
1.2. Ühingu eesmärk ja selle saavutamise vahendid	4
1.3. Liikmeskond	4
1.4. Tegevuspiirkond	5
1.5. Areng ja kogemus	5
2. MTÜ Kodukant Läänemaa ülesehitus ja arendamine	6
2.1. Juhtimine ja töökorraldus	6
2.2. Keskuse ülesanded ja haldamine	7
2.3. KKLK majanduslik elujõulisus	8
2.4. Oskuste omandamine ja tegevuspiirkonna arendamine	9
2.5. Kaasamine	10
2.6. Piirkonna elanike teavitamine ja koolitused	11
2.6.1. Teavitamine	11
2.6.2. Koolitus	11
3. MTÜ Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonna sotsiaal-majandusliku olukorra kirjeldus	12
3.1. Läänemaa Kodukandi tegevuspiirkond	12
3.2. Tegevuspiirkonna ja sotsiaalsete gruppide vajadused	13
4. Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonna strateegia	15
4.1. Kodukant Läänemaa visioon	15
4.2. Strateegia teemade valik ja üldeesmärk	15
4.3. Meetmed eesmärkide saavutamiseks	17
4.4. Strateegia elluviimise kava	18
4.2.1. Projektiviisiline tegutsemine	18
4.2.2. Projektide üldised valikukriteeriumid	19
4.2.3. Tegevuste ajalised järgnevused. Hindamine	20
4.5. Koostöö	20
4.5.1. Piirkondlik ja organisatsioonisisene koostöö	20
4.5.2. Riigisisene koostöö	21
4.5.3. Rahvusvaheline koostöö	21
4.6. Strateegia oodatavad tulemused	23
5. Kodukant Läänemaa kavandatud meetmed	25
5.1. MEEDE 1. Korrastatud ja turvaline elukeskkond	25
5.2. MEEDE 2. Huvitegevuse, vabahariduse ja elukestva õppe edendamine	26
5.3. MEEDE 3. Paikkondlike kultuuritraditsioonide jätkamine	27
5.4. MEEDE 4. Inimesed ja ettevõtluskeskkond	27
5.5. MEEDE 5. Noored ja tulevik Läänemaal	29
5.6. MEEDE 6. Looduskeskkonna ja kohalike loodusvarade parim kasutamine	30
5.7. MEEDE 7. Merega seotud tegevused	31
6. Strateegia seosed Maaelu Arengukavaga	32
7. Strateegia seosed ja piirnemised muude arengukavade, strateegiatega, fondide ja programmidega	33
7.1. Eesti kalanduspiirkondade säästev areng (Kala-LEADER)	33
7.2. Maakondlikud arengukavad	33
7.2.1. Lääne maakonna arengustrateegia 2007 – 2013	33
7.2.2. Läänemaa ettevõtluse arengukava 2007 – 2015	33
7.2.3. Läänemaa turismi arengukava 2006 – 2015	34
7.2.4. Läänemaa sotsiaalvaldkonna arengukava 2006 – 2015	34
7.3. Kohalike omavalitsuste arengukavad	34
8. Strateegia koostamise protsess	35
Strateegia koostamisel kasutatud materjale	37
Lisa 1. MTÜ Kodukant Läänemaa liikmed ja liikmete esindajad	39

1. MTÜ Kodukant Läänemaa kui LEADER Kohalik Tegevusgrupp

1.1. Asutamine, kujunemine, reorganiseerimine

Kodukant Läänemaa asutati 1997. aastal, külaliikumise arendusgrupi koosolekul 28.02.1997 otsustati külaliikumine algatada kogu Läänemaal. Osalesid Ivar Rütli, Stig Berntsson, Mare Sepp, Larissa Helin, Hannes Danilov.

Sisuline tegevus oli aktiivne. Läänemaa oli esimene piirkond, kus peeti maakondlik maapäev, I Läänemaa Maapäev toimus 1997 aastal. 1997 – 1998 toimis Kodukant Läänemaa maakondlik arendusprogramm, mille kaudu külaseltsidel oli võimalus taotleda külaarendusprojektidele toetusraha. Välja anti infolehte Tanum. 1998. aastal käis 9-liikmeline Kodukant Läänemaa esindus Rootsi Kalmari maavalitsuse kutsel ülerootsilisel ja üle-euroopalisel Maapäeval Linköpingis. 2002 – 2003 osales Kodukant Läänemaa projektis E-Villages ehk Eesti Külad. Koolitati külaliidreid ja koostati külade arengukavu.

Juriidilises mõttes toimis organisatsioon esialgu seltsinguna, kuna ametlikult ei olnud registreeritud. Oma tegevuste jätkamiseks mittetulundusühinguna peeti 17.02.2003 Mittetulundusühingu Kodukant Läänemaa asutamiskoosolek ja kanti registrisse 22.04.2003. Asutajaliikmeid oli 15. Moodustati info-, pärandkultuuri-, käsitöö-, loodushoiu-, spordi-, ettevõtluse- ja külade töörühm.

2003 avati Kodukant Läänemaa infokeskus Lihula Rahvaulikooli ruumides. Samal aastal korraldati Läänemaa külade päev ja 2003 sügisel algatas Kodukant Läänemaa külaliidrite ümarlaud projekti, mille eesmärk oli külaelu arengu hoogustamine Läänemaal, uute omaalgatuslike ideede ellukutsumine, külaliidrite teavitamine mujal toimuvast, külavanemate andmebaasi moodustamine ja koolitusvajaduse väljaselgitamine.

2004 koolitati külaliidreid ja koostati arengukavu ning toimus Külateatrite I Festival. Osaleti Liikumise Kodukant projektides Kogukonna ja väikekooli koostöö ja Säde küladesse.

16. detsembril 2004. aastal Maakondliku Arenduskoha põllumajanduse ja maaelu teemakodade ühiskoosolekul otsustati luua LEADER programmi elluviimiseks mittetulundusühing kohaliku tegevusgrupi rollis. 28. detsembril 2004 toimus töörühma koosolek, kus võeti vastu otsus, et selleks mittetulundusühinguks on MTÜ Kodukant Läänemaa.

2005. aastal alustas Kodukant Läänemaa maaelu arengukava koostamist. Kohtuti kõigi Läänemaa valdade külaliidrite, ettevõtjate ja omavalitsusjuhtidega, et tutvustada EL LEADER programmi. MTÜ Kodukant Läänemaa reorganiseeriti ja kujundati LEADER kohalikuks tegevusgrupiks. Sisuliselt oli MTÜ Kodukant Läänemaa omas piirkonnas kõigi olulisemate Kohaliku Tegevusgrupi (*Local Action Group*) rollidega juba kokku puutunud. Põhikirja uus redaktsioon kinnitati üldkoosolekul 28.01.2005.

1.2. Ühingu eesmärk ja selle saavutamise vahendid

Väljavõte MTÜ Kodukant Läänemaa põhikirjast:

[-----

- 2.1. Ühingu tegevuse põhieesmärgiks on tegevuspiirkonna maaelu ja külade säilimisele, taaselustamisele ja harmoonilisele arengule kaasaaitamine, sealhulgas maamajanduse ja rahvakultuuri ning looduhoiu toetamine ning erinevate külaliikumiste ühendamine.
- 2.2. Eesmärgi saavutamiseks, lähtudes kohaliku initsiatiivi toetamise ja kohaliku kogukonna kaasamise printsiibist, ühing:
 - 2.2.1 toetab ja edendab küla- ja seltsielu;
 - 2.2.2 aitab kaasa looduhoiu, maastikuhoolduse ja heakorra põhimõtete realiseerimisele;
 - 2.2.3 toetab ajaloo- ja kultuuriväärtuste kaitset ning nende rekonstrueerimisega ja renoveerimisega seotud tegevusi;
 - 2.2.4 toetab maamajanduse, sh väikeettevõtluse arengut;
 - 2.2.5 toetab ja propageerib pere-, naiste- ja noorteliikumisi;
 - 2.2.6 osaleb tegevuspiirkonna valdkondlike arengustrateegiade loomisel ja rakendamisel;
 - 2.2.7 teeb oma ettepanekuid maaelu puudutavate, s.h. riiklike projektide ja seadusandlike aktide eelnõude arutamisel;
 - 2.2.8 osaleb rahvusvahelistes, riiklikes, piirkondlikes ja kohalikes külade ja väikelinnade liikumist ja arengut toetavates projektides;
 - 2.2.9 esindab oma liikmeid riigiasutustes, omavalitsustes ja teistes organisatsioonides;
 - 2.2.10 aitab üles ehitada külasid ja külaliikumisi ühendavat üle-eestilist ja rahvusvahelist koostöövõrgustikku ning korraldab selle toimimist;
 - 2.2.11 loob ise ja aitab kaasa külaliikumise andmebaasi loomisele;
 - 2.2.12 valmistab, tellib, ostab müüb ning levitab teavet, s.h. kirjalikke õppematerjale;
 - 2.2.13 algatab ja aitab korraldada koolitusi, õppusi, seminare, konverentse ning õpiringe ja arengurühmade tegevust;
 - 2.2.14 hangib, süstematiseerib ja levitab ühingu eesmärkide saavutamiseks ja tegevuste elluviimiseks vajalikku informatsiooni;

-----]

1.3. Liikmeskond

MTÜ Kodukant Läänemaal on 44 liiget, neist 11 kohalikku omavalitsust, 12 ettevõtet ja 21 kodanikeühendust. Liikmed sektorite kaupa (ülevaade liikmetest ja esindajatest Lisas 1.):

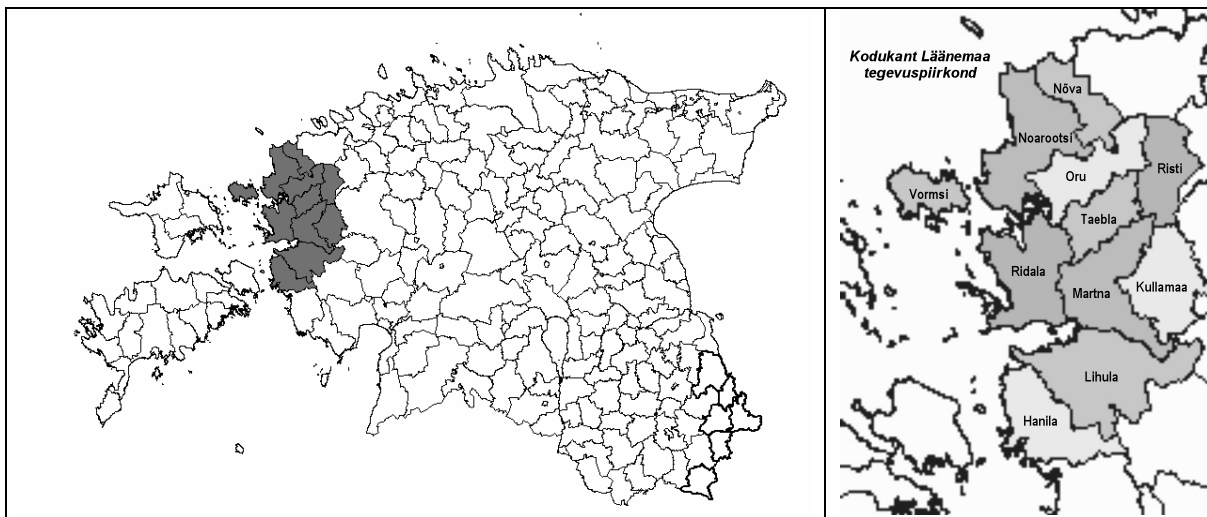
kohalikud omavalitsused: Lihula vald, Hanila vald, Kullamaa vald, Martna vald, Noarootsi vald, Nõva vald, Oru vald, Ridala vald, Risti vald, Taebla vald, Vormsi vald;

ettevõtted: FIE Peeter Alekand, FIE Harry Kadakas, FIE Jüri Mõniste, FIE Rita Saviir, FIE Ants Streng Rumpo Mäe Talu, FIE Virve Targamaa, FIE Riho Ööbik, OÜ Enniste, OÜ Leidrek, OÜ Tennisberg, OÜ Viljatare, TÜ Jalukse kauplus;

kodanikeühendused: MTÜ Haeska Külaselts, MTÜ Kalaküla Rohelised, MTÜ Kiideva Kalameeste Selts, MTÜ Kullametsa Seltsimaja, MTÜ Liivi Naiselts, MTÜ Läänemaa Kalurite Ühing, MTÜ Läänemaa Mahetootjate Selts, MTÜ Noarootsi Kaunistamise Selts, MTÜ Nordestnõva, MTÜ Orienteerumisklubi „Okas“, MTÜ Oru SC Spordiklubi, MTÜ Palivere Kultuur ja Haridus, MTÜ Piirsalu Küla Selts, MTÜ Põldotsa Rahvaspordi Klubi, MTÜ Rannarahva Kultuuriselts, MTÜ Rõude Küla Selts, MTÜ Rälby Külaselts, MTÜ Salumäe Selts, MTÜ Vanamõisa Külade Ühendus, MTÜ Üdruma Küla Selts, Ühendus Kiideva Külaselts.

1.4. Tegevuspiirkond

MTÜ Kodukant Läänemaa tegevuspiirkond langeb kokku 11 Läänemaal paikneva valla territooriumiga, kõik vallad on MTÜ Kodukant Läänemaa liikmed. Selline geograafilis-territoriaalne ühtsus vastab hästi LEADER meetme nõuetele.

Piirkonda iseloomustavad sarnased looduslikud tingimused, kaheksal omavalitsusel on kokkupuude merega, piirkonda iseloomustab madalate rannaalade ja roostike, soode ja metsade rohkus. Piirkonnast 23% on looduskaitse all, koos Natura 2000 hoiualadega on kaitse all 29% territooriumist. Meri, rannik, väikesaared, laiud ja Vormsi saar, rabad, roostikud, märgalad, pärandkooslused on paljuski veel kasutamata loodusvara. Looduskeskkond ja maastikud on omapärased, väärtuslikud ja paiguti unikaalsed. Looduse ja pärandkultuuri kaitsmine toob kaasa nii piiranguid kui ka võimalusi majandustegevuses.

Elanike arv Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonnas seisuga 01.01.2008 oli 15 850. Kuue valla elanike arv on alla 1000, tegemist on mandri-Eesti ühe hõredamini asustatud piirkonnaga, piirkonna valdade asustustihedus on keskmiselt 6,7 elanikku km² kohta.

Tegevuspiirkonna majanduslikku ja sotsiaalset ühtsust iseloomustavad ka sarnased probleemid. Maapiirkond on hõredalt asustatud, maa ei ole põllumajanduslikult kergelt haritav, kuigi põlluharimisega on siin ajast aega tegeletud. Suuri ettevõtteid, eriti tööstusettevõtteid on vähe, 80% ettevõtteid on mikroettevõtted (töötajate arv alla kümne). Füüsilisest isikust ettevõtjate osatähtsus Läänemaal on 45%, mis on Eesti keskmisega võrreldes ligemale kaks korda kõrgem.

Haapsalu, Tallinn, Pärnu toimivad siinsete töökäte jaoks tõmbekeskustena. Parimad väljavaated on alternatiivsel maamajanduslikul ettevõtlusel.

Piirkonnas on pikad käsitöö traditsioonid, aktiivne on külaliikumine ja seltsitegevus.

1.5. Areng ja kogemus

Kodukant Läänemaa MTÜ on tegutsenud edukalt ja tulemuslikult üle 10 aasta. Ühing on osalenud ning ise läbi viinud väga erinevaid ja tervet piirkonda hõlmavaid projekte. Kodukant Läänemaa rollid piirkonnas on järjekindlalt kujunenud selliselt, et Kohaliku Tegevusgrupi rolli võtmine LEADER programmi raames on olnud loogiline. Seda nii temaatilistes (tegutsesid info-, pärandkultuuri-, käsitöö-, loodushoiu-, spordi-, ettevõtluse- ja külade tööühmad) aspektides kui ka funktsionaalses mõttes (arengukavade/strateegiate koostamine,

koolituste korraldamine, nõustamine, infokeskuse loomine ja tegevuses hoidmine). Oluline on nii piirkondliku, üle-Eestilise kui ka rahvusvahelise koostöö kogemus.

Kodukant Läänemaa poolt läbiviidud projektid on suunatud piirkonna erinevatele huvigruppidele:

- Maaomaniku roll maastiku ilme kujunemisel – maastikuhooldus (2002)
- Naiste koostöö edendamine - maanaiste ettevalmistamine valimisvõitluses osalemiseks (2002)
- Läänemaa kodukandiliikumise jätkusuutlikkuse arendamine (2002)
- Kodukant Läänemaa osales Liikumine Kodukant projektis E-Village ehk Eesti külad (2002-2003). Külaliidrite koolituse eesmärgiks oli küla arengukavade koostamine
- Projekt „Külaliikumine meil ja mujal“ (2003-2004, rahastaja KOP) oli Läänemaa kõiki valdasid hõlmav ettevõtmine. Igas vallas said ühise laua taga kokku külaliidrid, omavalitsuste esindajad, ettevõtjad ja projekti eestvedajad. Eesmärgiks oli külaelu arengu hoogustamine Läänemaal, uute omaalgatuslike ideede ellukutsumine, külaliidrite teavitamine mujal külades ja maakonnas toimuvast, külavanemate andmebaasi koostamine ja koolitusvajaduse väljaselgitamine.
- Projekti „Maaelu arengustrateegia koostamine“ (2005, rahastaja MESA) eesmärgiks oli kaasata LEADER programmi teavitamisse kõikide Läänemaa valdade külaliidreid, ettevõtjaid ja omavalitsusjuhte. Selgitati välja ootused MTÜ Kodukandile: kaardistati probleemid ja täpsemad ootused. Seda tehti neljas valdkonnas: 1) elukeskkond, 2) infrastruktuurid, 3) majandus, 4) sotsiaalne keskkond. Kavandati edaspidine MTÜ Kodukant Läänemaa tegevus. Projekti käigus viidi läbi 11 ümarlauda, kus osalesid kõik eelpool kirjeldatud grupid.
- 2007. aastal oli viiel Läänemaa noorel võimalus osaleda Liikumise Kodukant üleestilises projektis „Ettevõtlikud noored külades“, mille raames saadi aimu aktiivsest osalemisest seltsides. Võeti osa õppereisist ja VII Eesti Külade Maapäevast.
- 2008. aastal toimus Kodukant Läänemaa Noortekogu algatusel toimus Läänemaa külanoorde foorum Üdruma külamajas. Foorumi arutas küsimusi Milline peaks välja nägema ideaalne küla, kuidas seda saavutada, mida noor ise saab ära teha oma küla jaoks.
- Kodukant Läänemaa on arendanud koostööd ka LEADER tegevusgruppidega. 2007. a. külastati Võrumaad ja sealset Partnerluskogu, 2008. a. külastati naabritegevusgruppi Rohelist Jõennaad. 2008. a. korraldas Kodukant Läänemaa õppereisi Rootsi Norrtälje kommununi „Roslageni“ tegevusgrupi juurde, (nende esindaja Anders Olander). Koostöö jätkub.

2. MTÜ Kodukant Läänemaa ülesehitus ja arendamine

2.1. Juhtimine ja töökorraldus

MTÜ Kodukant Läänemaa juhtorganiteks on üldkogu ja juhatus. Kontrollorganiks on kuni kolmeliikmeline revisjonikomisjon. MTÜ Kodukant Läänemaal on seitsmeliikmeline juhatus. Juhatuse tööd korraldab juhatuse esimees.

Juhatus võib moodustada vajaduse korral alatise või ajutise töögruppe, toimkondi ja komisjone spetsiifiliste küsimuste arutamiseks ja ettevalmistamiseks ning võib kutsuda nende töös osalema ka eksperte ja spetsialiste väljastpoolt ühingu liikmeskonda.

Kodukant Läänemaa kasutas strateegia koostamisel erinevaid töövorme, et paremini kaasata töösse liikmeid, piirkondi ja erinevate huvigruppide esindajaid:

- Piirkondlikud arengufoorumid (kokku 11) toimusid liikmesvaldades, et piirkondade elanikud saaksid strateegia koostamisel paremini kaasa rääkida. Piirkondlikud foorumid toimusid KKLM juhatuse, tegevjuhi, piirkonna eestvedajate ja strateegiaekspertide koostöös.
- Arengufoorumid koondasid KKLM liikmeid ja huvilisi üle kogu tegevuspiirkonna.
- Strateegia tegevussuundade ja meetmete täpsustamiseks tegutsesid temaatilised töögrupid, mille tööd korraldasid juhatuse liikmed ja külade tugikeskuse eestvedaja. Töögruppidesse olid kaasatud vastavate huvigruppide esindajad (merega seotud tegevuste meetme kavandamisel rannaalade elanikud, noortele suunatud meetme kavandamisel inimesed, kelle töö on seotud noorte tegevusega ja kes ka külates aktiivsed noortega suhtlesid).
- Strateegia koostamise viimases faasis rakendati tööle eelarvetöögrupp.

Erinevad foorumid ja töögrupid on näited Kodukant Läänemaa kasutatud erinevatest töövormidest, mida võib ka käsitleda kui ajutise iseloomuga struktuuriüksusi, mis kutsutakse ellu ja korraldatakse vastavalt tekkinud ülesandele või vajadusele.

2.2. Keskuse ülesanded ja haldamine

Kodukant Läänemaa piirkonna strateegia koostamise perioodil on büroo asunud kahes kohas. LEADER tugikeskus ja tegevjuht asusid Haapsalus, kasutati Läänemaa Arenduskeskuse ruume. Külade tugikeskus ja kontaktisik asusid Lihulas. Asumine mitmes kohas on tingitud vajadusest olla piirkonna inimestele paremini kättesaadavad. Tegevuspiirkonna mererannik on tugevasti liigendatud ja sopistunud, seetõttu tuleb ühe keskuse puhul liikumiseks läbida suuri vahemaid.

Strateegia rakendamisel loob Kodukant Läänemaa 1 täistöökohta ja avab kontori, tegevjuht tegutseb täiskoormusega (1,0). Tegevjuhi ülesandeks on:

- strateegia rakendamise koordineerimine;
- tegevuskava sisuline elluviimise vastavalt strateegia rakendamise ajakavale;
- Kodukant Läänemaa tegevusgrupi keskuse igapäevatöö toimimise tagamine;
- infoliikumise, kodulehe töös hoidmine, trükiste väljaandmise ning levitamise korraldamine;
- koostöö, partnerlussuhete ja välissuhete korraldamine;
- igapäevase raamatupidamise korraldamine (tagab projekti raamatupidamise ja vastutab dokumentatsiooni korrashoiu eest).

LEADER tugikeskuses

- 1) avatakse kontor - 1 töötuba (keskus ei jaga ruume);
- 2) internet ja töövahendid;
- 3) infomaterjalid jm teabematerjalid;
- 4) töötajal on kasutada auto.

Töötaja tööaeg on 40 h nädalas. Kodanike vastuvõtuks määratakse regulaarsed vastuvõtuajad. Tööülesanded on selgesti eristatavad ja sõlmitakse vajalikud lepingud. Oma töös järgib LEADER tugikeskus põhimõtteid, mis on välja kujunenud Kodukant Läänemaa varasema tegevuse ja strateegia koostamise käigus: minna tegevuste ja üritustega inimeste juurde, et tagada piirkondadele ja huvigruppidele paremad võimalused osalemiseks.

Tegevust jätkab ka külade tugikeskus. Asukoha valiku põhimõte jääb samaks – katta piirkonda ühtlasemalt ja olla inimestele lähemal. Strateegia elluviimise käigus ootavad MTÜ Kodukant Läänemaa liikmed organisatsioonilt juhendavat ja nõustavat, tegevusi toetavat rolli ja kättesaadavust kogu tegevuspiirkonnas. Vajadusel korraldab Kodukant Läänemaa täiendavalt kahele toimivale keskusele tegevuspiirkonna eri paigus tugikeskused, kus on

ruum, sisustus, töövahendid, inimene. Kodukant Läänemaa piirkonna ühtlaseks katmiseks oleks vaja tööle rakendada neli keskust, lisaks praegustele Haapsalu ja Lihulas veel näiteks Orul ja Nõval.

Ühe ülesandena nähakse piirkondlike projektitaotlusvoorude korral taotlejate koostöö korraldamist ja koordineerimist, teabe viimist eri kogukondade ja sihtgruppide liikmeteni. Põhilises Keskuses on vajalik kuni kahe palgalise töötaja rakendamine. Koordinaator viib ellu strateegiast tulenevaid tegevusi. Juhatuse töö tuleb kompenseerida vastavalt tegevuste intensiivsusele. Vastavalt põhikirjale ja strateegia rakenduskavale kutsutakse ellu vajalikke tööorganeid. Keskuse ülesandeks on ka strateegia täiendamise koordineerimine.

MTÜ Kodukant Läänemaa haldussuutlikkuse tagamiseks strateegia elluviimise käigus:

- 1) jaotada tegevjuhi, palgatud spetsialistide ja juhatuse liikmete vahel koormust ja vastutust vastavalt põhikirjale ja tegevuste iseloomule. Vajadusel luua ajutisi või perioodilisi tööorganeid või palgata spetsialiste/eksperte ja vältida juhtide ülekoormust ühelt poolt ja kompetentsuse puudumist tööorganeis ning vastutuse võtmisel;
- 2) vältida tegevusgrupi liikmete passiivseks muutumist kaasamise ja osaluse tagamisega mõistlikus tegevuslikus mahus. Ülesannete ja vastutuse jagamine liikmetega on usalduse väljendus ja motiveerib.
- 3) vältida tuleb eestvedaja ja vastutaja rolli jaotamist järjepanu samadele isikutele (sädeinimesed põletatakse läbi!). Vajalik on delegeerimine, kaasamine, võrgustik organisatsiooni piires: territoriaalne, sihtgrupiti, valdkonniti. Juhtimisülesandeid on võimalik jaotada rotatsiooni põhimõttel. Rotatsiooni saab kasutada ka valdkonniti. Samas ei saa üldvastutust killustada või hajutada.
- 4) tööorganite, keskuste loomisel püüda vältida nn ühemehekeskuste tekitamist kokkuhoiu tagamiseks. Tavaliselt ei teki meeskonnatööd, loovust jne. Tööd ei saa delegeerida, puudub asendamise võimalus. Töö ei ole efektiivne. Koormuse jaotamine mitme inimese vahel võib olla tulemusrikkam.
- 5) mitteformaalsed ja horisontaalsed juhtimisahelad soodustavad koostööd ja suurendavad kaasatust.

2.3. KKLM majanduslik elujõulisus

LEADER-tegevuste alustamiseks panustasid nn stardirahana liikmeiks olevad kohalikud omavalitsused võrdväärselt 0,2 % tulubaasile vastava summaga, sellega kogunes 149 000 krooni. Liikmemaksude määrad jaotati järgmiselt:

- kohalikele omavalitsustele 1000.- krooni aastas;
- ettevõtetele 500.- krooni aastas;
- mittetulundusühingutele 300.- krooni aastas.

Selles proportsioonis alalist rahastamist on kavas jätkata. Lisaks hakkab toimuma projektiviisilise tegevuse omafinantseering vastavalt LEADER meetme tingimustele ja piirkonnas kokkulepitud tingimustele/kriteeriumitele, võimalustele.

Majandusliku elujõulisuse tagamisel on oluline algatatavate projektide hindamise kvaliteet. Siin on abiks mitmeastmeline taotlusvoor, kus eelvooru järgselt on võimalik projekti algatajaid suunata ja nõustada muu hulgas tõhusamate ja jätkusuutlikumate lahendusteni. Taotluses on nõutav näidata, kuidas saavutatut, rajatut või muud projekti väljundit peale projektiperioodi majandatakse, säilitatakse, arendatakse. Kui taotleja pole veenev, tuleb tal loobuda või parem lahendus pakkuda.

Strateegia meetmed loovad võimaluse projektide abil majandustegevuse algatamiseks (kogukonna ettevõtlus jt), olemasoleva ettevõtluse arendamiseks (väikeinvesteeringud, ühisturundus vmt), oskuste omandamiseks. Selliste projektide puhul on vahetult projekti

tulemi abil eesmärgiks senisest parem majandustegevus. Seega suurendab projektis loodu ka majanduslikku elujõulisust.

Kodukant Läänemaa organisatsiooni ja tegevuspiirkonna majanduslikku elujõulisust aitavad tagada järgmised tegurid:

- Kodukant Läänemaa tegevuste mitmekesisus ja suunatus kogu piirkonnale;
- strateegia rakendamisel pakutav tugi ja abistavad teenused projektitaotlejatele;
- piirkonna omavalitsuste koostöö ja valmisolek rahaliselt panustada Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonna arendamisse;
- liikmete aktiivne toetus Kodukant Läänemaa organisatsiooni tegevustele;
- huvigruppide ja piirkonna elanike kaasamine tegevustesse ja aktiivne osalemine Kodukant Läänemaa ettevõtmistes;
- paindlikud töövormid ja ajutised struktuurid;
- mitme keskuse kasutamine ja töötajate mobiilsus;
- strateegia meetmete mitmekesisus ja integreeritus piirkonna teiste arengukavadega.

2.4. Oskuste omandamine ja tegevuspiirkonna arendamine.

Toimunud on Phare CBC 2006; korraldaja SA Läänemaa Arenduskeskus ja Tallinna Ülikool. Korraldatud 2 meediakoolitust, 4 projektijuhtimise koolitust ja 3 arvutikoolitust, et tõsta sihtgruppide suutlikkust.

Projektijuhtimise koolitused toimusid juunis 2007: 2. juunil Hanila vallas Vatla koolimajas (osales 12 inimest); 3. juunil Ridala vallas Haeska seltsimajas (10 inimest); 4. juunil Risti vallas Piirsalu seltsimajas (osalejaid 13); 5. juunil Noarootsi vallas Saare mõisas (osalejaid 10).

Arvutikoolitused toimusid samuti juunis 2007: 6. juunil Kullamaa vallas Üdruma seltsimajas (osalejaid 12); 13. juunil Lihula vallas Rahvaülikoolis (osalejaid 11); 14. juunil Risti vallas Piirsalu seltsimajas (osalejaid 8).

Piirkonna seisukohalt olid koolitused innovatiivsed, kuna koolitused toimusid sihtgruppide juures. Arvutid renditi ja arvutiõppeklass korraldati õppija jaoks koduses miljöös elukoha lähedal. Koolitusvajadus tuvastati strateegia koostamise protsessi käigus.

Kodukant Läänemaa arengufoorumid ja seminarid olid oma eesmärgilt ja teostuselt polüfunktsionaalsed. Lisaks strateegia koostamiseks vajalikule infole ja kujundatavatele konsensuslikele arenguotsustele saavutati laiapõhjaline kaasatus. Väga oluliseks saavutuseks oli igakordne koolituskomponent foorumi või seminari jooksul. St et osalejatele jagati teavet, rakendati neid ühistöösse ja sealjuures mõtestati kogu tegevus strateegiaprotsessi kui terviku seisukohalt, LEADER põhimõtete kontekstis ja Eestis toimuva kontekstis.

Eeltoodud käsitlus on organisatsiooni suutlikkuse seisukohalt oluline, sest osalenud inimesed on potentsiaalsed kaasajad strateegia rakendamise etapis, kuna nad on teadlikud olulistest seostest, võimalustest ja saavutatava reaalsusest.

Identiteet on määrava tähtsusega elujõulise organisatsiooni kujundamisel/kujunemisel. Kodukant Läänemaa puhul on eripärane see, et toimunud on reorganiseerumise etapp. Visuaalse identiteedi kujundamine (logo LEADER tegevusgrupi tunnusena, kodulehekülje kujundus, väiketrukised jmt) on leidnud heakskiidu ja saanud omaksvõtu osaliseks.

2.5. Kaasamine

Tegevuse eesmärk on piirkonna atraktiivsuse tõstmine üldise seotuse ja koostöö kaudu. Eritähelepanu pööratakse tegevuspiirkonna vähemaktiivsete paikkondade küladele. Inimeste kaasamine külates:

- motiveerimine: koolitused ja õppereisid;
- rakendamine ja aktiveerimine: erinevad töötoad;
- võimaluse andmine osalemiseks ja kaasaraäkimiseks: info personaalne edastamine; sihtrühmade esindusorganisatsioonide (noorte- ja koostöökojad, pensionäride ühendused) kaasamine strateegiliste otsuste tegemisse.

Tegevused:

- regulaarne uudiskiri Kodukant Läänemaa (võimalik väljatrükina levitada);
- ümarlaud külates;
- kaasamine ja teavitustegevus läbi ümarlaudade (ajurünnakud);
- atraktiivsed ja vajadusel põhinevad õppereisid (naabrite kogemus, lähivälisriikide kogemus);
- kaasamine kõikidesse kavandatud tegevustesse
- teavitus- ja koolitustegevuse sidumine muude maaelu ja - inimesi puudutavate huvitavate teemadega.

Senine tegevus, eelkõige strateegia koostamise protsess, on tuginenud kaasavale meetodikale. Arenguseminarid, -foorumid, teematöögrupid on toimunud kas üle terve Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonna ja liikmeskonna esindajaid kaasates. Allpiirkondade esindajaid on kaasatud nii, et kogu tegevuspiirkond oleks ühetaolise osalusvõimalusega. Teavitatud on olnud kõigi kolme sektori esindajad ja tagatud on olnud mittetulundus- ja ärisektori suurem kaal. Seda on silmas peetud ka otsuste kujundamisel, mitte ainult otsustamisel.

Kokku korraldati ajavahemikul juuni-september 2 üldist ja sissejuhatavat ning 11 piirkondlikku (liikmeks oleva valla) arengufoorumit. Kõigil foorumitel osales kokku 266 inimest, nende hulgas 58 korral kohaliku omavalitsuse töötajad ja 26 ettevõtjad, lisaks neile oli aruteludel esindatud 53 seltsi ja 41 inimest 25st seltsita külast. LEADER tüüpi meetme strateegia koostamise teises etapis toimus töö temaatilistes töögruppides, kus kujundati põhijooned strateegia meetmetele.

Töögruppide arv oli seitse ja järgmise sammuna kaks vastavalt valitud strateegia teemadele. Teemagrupid esitasid järgnevatel arengufoorumitel oma töö tulemid üldsuselt aruteluks, mille eesmärk oli konsensuse saavutamine. Teemagruppides osales pidevalt ja aktiivselt üle 30 inimese ja peeti ligikaudu 20 töökoosolekut.

Kaasatud olid lisaks spetsialistid erinevatest valdkondadest: Hanila valla noorsootöötaja Erika Tee, Matsalu Rahvuspargi keskkonnaspetsialist Olavi Vainu, LAKi ettevõtluskonsultant Kersti Piirsoo, MTÜ Kullamaa Arboretum pärandkoosluste spetsialist Lembit Tarang. Tegevjuhi rollis olev LAKi MTÜ konsultant Margus Medell osales mitmete töögruppide koosseisus ja kõigil seminaridel ning foorumitel ka ekspertteadmiste tasandil. Põhjalikud kirjalikud soovitusel, täiendused laekusid Taebla vallavanemalt Ülle Ermanilt ja Riikliku Looduskaitsekeskuse Hiiu-Lääne regiooni direktorilt Kaja Lotmanilt.

Kokku oli arengufoorumeid 18. Osalemisi kokku 367. Ettevõtjaid osales 41 korral, vabatahtliku sektori esindajaid 132 korral, kohalike omavalitsuste esindajaid 86 korral, seltsita külaelanikke 109 korral. Vt. täpsemalt strateegia dokumendi 12. punktis. Kaasamise seisukohalt oli ootuspärane organiseerunud mittetulundussektori aktiivne osalemine. Tähelepanuvääriv saavutus oli kaasata 109 korral nende külade esindajaid, kus selts puudus. Juhendumine põhimõttest, et tuleb jõuda kogu piirkonna elanikeni ja kaasata ka neid, kes pole liikmed (avatus), on õnnestunud.

Oluline on kogu juhatuse (7 liiget) aktiivne haaratus strateegia koostamise protsessi. Regulaarsed strateegia koostamise samme ette valmistavad juhatuse koosolekud koos tegevjuhi ja ekspertidega; juhatuse liikmete abil moodustatud ja nende poolt juhitud allteemade töörühmad, mis on tööd teinud põhiliselt strateegia koostamise teises etapis peale piirkondlikke arengufoorumeid teemafoorumite vahelistel perioodidel. Kodulehekülg on kajastanud sündmusi ja foorumitel valminud materjale. Kohalikud lehed on kajastanud allpiirkondade tegevusi. See on kaasamine teabe jagamise kaudu.

2.6. Piirkonna elanike teavitamine ja koolitused

Maaelu arengukava koostamise raames korraldati enne LEADER tegevusi 11 infopäeva igas vallas. Kujunenud on nn LEADER võrgustik ca 300 inimest. Ilmub voldik „Abiks taotlejale“. Ilmunud on LEADER meedet tutvustavad artiklid kohalikus lehes „Lääne Elu“ kahel korral ja SA Läänemaa Arenduskeskuse poolt väljaantavas lehe lisas „Arendusmaastik“ ühel korral.

2.6.1. Teavitamine

Teavitamiseks sobilikud vormid ja kanalid:

- 1) meili-listid,
- 2) infotrükised,
- 3) valla infostendid ja infolehed,
- 4) kodulehekülg,
- 5) regulaarsed uudiskirjad Kodukant Läänemaa (võimalik väljatrükina levitada külades),
- 6) ümarlauad külades,
- 7) artiklid ajakirjanduses, Läänemaa Portaalis (maakondlik infoportaal).

2.6.2. Koolitus

Koolituse tõhus mudel on kontsentreeritud kujul järgmine:

- 1) strateegia elluviimiseks on vaja piirkondade ja sihtgruppide tugiisikute koolitamist, et nad oskaksid toime tulla Leaderi rakendamise koordineerimise ja juhendamise; ja
- 2) taotlejate leidmine ja informeerimine;
- 3) taotlejate koolitamine (nt projektijuhtimine, kaasamine);
- 4) infopäevad „Milleks on võimalik toetust taotleda?“;
- 5) tugiisikud selgitavad välja sihtgruppide täiendavaid ja tekkivaid koolitusvajadusi.

3. MTÜ Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonna sotsiaal-majandusliku olukorra kirjeldus

3.1. Läänemaa Kodukandi tegevuspiirkond

Läänemaa Kodukandi tegevuspiirkond paikneb Lääne-Eesti madalikul. Lisaks kuulub piirkonda Väinameres palju väikesaari ja laidusid, suurim saar on Vormsi. Kokku on saari ja laidusid 237 summaarse pindalaga üle 100 km². Looduse omapära: mereäärne ala mis kerkib ligi 2 mm aastas, rannaalad, puisniidud, muistsete merede rannavallid, luitevallid, sood ja rabad. Matsalu roostik, üleujutatavad jõelammid. Loodusolud soodustavad loodusharulduste soodsaid elupaiku. Märkimisväärsed linnualad. Riikliku kaitse all on üle veerandi territooriumist.

Mullaviljakus on piirkonnas alla keskmise või madal, mullad on kivised. Loodus ja inimkultuur on pikkade aegade jooksul põimunud. Erilist mitmekesisust looduses on soodustanud inimtegevus karjatamise ja niitmise näol. Piirkond on eriline paljude mõisate poolest, mis kujundanud nii inimasustust kui maastikke. Kultuuriliselt on eripära lisanud Saare-Lääne piiskopkonna ajad, rannarootslaste ulatuslikud elualad. Nii loodus kui pärandkultuur on omavahel põimunud, üksteist mõjutanud ja vajab tänapäeval süsteemset arendamist ja kaitsmist.

Piirkonna rahvaarv, pindala ja asustustihedus seisuga 1. jaanuar 2008

Territoriaalne üksus	Rahvaarv	Pindala, km ²	Asustustihedus, elanikku km ² kohta
Hanila vald	1659	231,88	7,2
Kullamaa vald	1368	224,53	6,1
Lihula vald	2682	367,31	7,3
Martna vald	981	269,42	3,6
Noarootsi vald	732	296,36	2,5
Nõva vald	465	129,61	3,6
Oru vald	932	197,65	4,7
Ridala vald	3017	253,56	11,9
Risti vald	863	167,84	5,1
Taebla vald	2911	141,46	20,6
Vormsi vald	240	92,93	2,6
Kodukant Läänemaa tegevuspiirkond kokku	15850	2372,55	6,7

(andmed: Statistikaamet)

Tegevuspiirkonna vallad on sotsiaalmajanduslikult situatsioonilt sarnased.

1) Läänemaa on oma väheviljakate maade tõttu ajalooliselt kuulunud Eestimaa vaesemate maapiirkondade hulka. Sellegipoolest on siin läbi aegade tegeletud põllumajandusliku tootmisega. Põllumajandusettevõtete vähesus on tingitud toodangu stabiilselt madalatest kokkuostuhindadest ja spetsiifiliselt suurtest kapitaalvahetustest. Tänapäeva haridussüsteem ei koolita põllumajandussektorile piisavalt oskustöölisi.

2) Maamajanduse ümberkujunemise ja varem toimunud struktuuride lagunemise tõttu tekkinud tagasilöögid, mille tagajärjedeks on omakorda vaesus ja heitumine, avaldavad oma tugevat mõju tänaseni. Noored ja aktiivsed inimesed on lahkunud küladest tööpuuduse,

väheatraktiivse sotsiaalse elukeskkonna, aastaid kestnud maaelu arengu riikliku alafinantseerimise tõttu.

3) Väike elanikkond ja rahvastiku suur hajutus takistab suuremate ettevõtete ja tööstusettevõtete teket ja arengut.

4) Potentsiaali on maaelu mitmekesistavatel alternatiivsetel maamajanduslikel tegevustel - tegevuspiirkonnas on ca 65 mahetootjat, on marjakasvatajaid, mesindusega, karuslooma- ja lihaküülikukasvatuse, kitsekasvatuse ning jaanalinnukasvatusega tegelejaid.

5) Hoogustunud on seltsitegevus. Igas tegevuspiirkonna vallas on 4-5 aktiivset külaseltsi ja -liidrit. Seltsidesse on haaratud kohalikud ettevõtjad.

6) Võrreldes sotsiaalse elukeskkonnaga on Läänemaa maapiirkondade looduskeskkond vägagi atraktiivne. Läänemaa rabad, roostikud ja märgalad aga ka pärandkooslused on tuntud üle maailma oma unikaalsuse poolest, kuid need paigad on vaatamisväärsusteks välja arendamata. 23 % Läänemaast on looduskaitse all ning looduskaitsealadele lisanduvad veel NATURA alad, kus elanike majandustegevus on piiratud või olemasoleva koosluse säilitamisele suunatud. Piirangud ei soosi intensiivset majandamist, vaid sunnivad inimesi otsima alternatiivseid võimalusi.

7) Tegevuspiirkond on hõredalt asustatud ning vaheldub soiste aladega. Iseloomulik on suur koostöösoov eraldi paiknevate kogukondade vahel. Osaletakse üksteise üritustel. Läänemaal on säilinud põlvkondade järjepidevus.

8) Tegevuspiirkonda seovad traditsioonilised kultuuriüritused nagu taidluspidu "Vähegi Viitsijate Päev" jt. Kokku saavad nii taidluskollektiivid kui külaseltsid ning osavõtjate arv kasvab iga aastaga (ca 500 inimest).

3.2. Tegevuspiirkonna ja sotsiaalsete gruppide vajadused

Alljärgnevalt on toodud vajaduste koond üldistatud kujul. Konkreetset vajadused ja probleemid on kirjeldatud meetmete juures.

Vajaduste juures tuleb eristada puudusvajadusi ja arenguvajadusi. Inimeste loomuliku sooviga saada osa arengust, parema elukeskkonna võimalustest tuleb arvestada, kuid seda ei saa teha otsesid hädavajadusi, teravaid probleeme arvestamata ja lahendamata. (Näitena võib tuua joogivee puudumise külas ja sama küla sooviga kooskäimise koht luua. Viimane osutub võimalikuks kas peale joogivee probleemi lahendamist või koos sellega.) Teiseks on vajadused kas ilmselged, tunnetatud ja teadvustatud või hoopis varjatud. Viimased ilmnevad tihti tegevuste käigus. Üks selliseid vajadusi on ka koolitusvajadus. Koolitusvajaduse pideva tekkimise ja muutumisega tuleb arvestada iga programmilise arendustegevus kavandamisel. St detailides ei ole võimalik konkreetset vajadust ette näha, kuid teada on, et vajadus tekib kindlasti ja sellega tuleb ressurside (sh raha) planeerimisel arvestada.

Kodukant Läänemaa piirkonnas on häid näiteid koostööst ja ühistegevusest. Samas ei ole valmisolekut koostööks ühtlaselt ja igal pool. Vajalik on koostööd ja ühistegevust toetav koolitus, nõustamine ja eestvedamine konkreetsetes praktilistes eluvaldkondades (näiteks korteriühistus, kogukonna ettevõtlus jmt).

Planeeringud, tzoneerimine, teemaplaneerimine vajavad üldisemat osalust ja samas professionaalsust, süsteemsust ja pidevat tegelemist. Ainult nii on võimalik maad kasutada sihipäraselt, heaperemehelikult, säästvalt/jätkusuutlikult ja vältida konflikti eluvaldkondade (nagu näiteks loodushoid ja ettevõtlus) ja sihtgruppide (nt. põlisasukad, uusasukad, suvitajad) vahel. Järjepidev planeerimine on arengu eeldus.

Enim kaardistatud vajadus on piirkonnas seotud teedega. Alates maanteedest, sh riigiteed – tolm, ohutus ja lõpetades kergliiklusteedega, juurdepääsuteedega äärealadele, randadele, huiobjektidele.

Piirkonnas on puudu ettevõtlikest inimestest, spetsialistidest, eestvedajatest ja juhendajatest. Seotud on see noorte siirdumisega mujale ja tööga seotud väljarändega. Teisalt puudub nt spetsialistidel huvi piirkonda elama asuda. Üldistatult võib seda kirjeldada kui vajadust motivatsioonisüsteemi järele. Probleem on omane kogu Eesti maapiirkonnale ja lahendus ei saa olla nn mujalt noorte või spetsialistide „ärameelitamises”. Objektiivse asjaoluna toimivad tõmbekeskused. Näiteks Tallinn on piirkonnale väga lähedal. Samas on see lähedus eelduseks ka elada Läänemaal ja mujal tööl käia, sest logistilised eeldused on olemas. Olulisem tundub paikkonniti vajadus konkreetsete teenuste järele, mis seotud hariduse, huvitegevuse ja –hariduse, kultuuriliste vajaduste, lastehoiu jmt. Puudutab eelkõige nooremat elanikkonda, lastega peresid, spetsialiste. Kuna teenuste osutamine hõredalt asustatud piirkonnas on ärilises mõttes perspektiivitu, tuleb otsida alternatiive teenuste osutamise vormide ja kättesaadavuse suurendamise viiside osas.

Eeltoodud vajadused on seotud nii loodus- kui ka kultuuriressursside parema kasutamisega piirkonnas. Piirkonna eripärana võib nimetada merd kui iseloomulikku ja olulist ressursi sinna juurdekuulva keskkonna, puhkemajandusliku, majandusliku ja traditsiooni aspektidega. Ühelt poolt ei tohi inimtegevus kahjustada loodust, keskkonda, pärandkooslusi ja –kultuuri. Kuid teisalt ei tohi seada ülepingutatud ja mõttetuid piiranguid, mis hakkavad inimesi piirkonnast eemale tõrjuma. Enamasti on maapiirkondades tüüpiline konservatiivne vastuseis uutele algatustele või uusasukatele. Samas on vajadus hoida vastuseis nõrmaalse alalhoidlikkuse piires ja võimaldada inimestel koostööd teha, läbi rääkida ja arengu suhtes konsensuslikke otsuseid kujundada. Seotud on niisugune lähenemine teavituse, uuringute ja koolitusega. Teadlikkuseta ei ole võimalik ka traditsioonilist säilitada.

Piirkonnas on vajadus süsteemse läbimõeldud teavitustegevuse järele. Tegevusvaldkonniti või paikkonniti on Läänemaal häid näiteid olemas (Matsalu Rahvuspark, Vormsi saare viidad, bussiooterajatised ja prügimajad jne). Süsteemsus tähendab antud teemal läbimõeldust, koostööd, järjepidevust. St omavahel peab olema seotud teabe jagamine eri kanaleid ja vorme kasutades ja konkreetsetele sihtgruppidele suunates (koolitused, teabepäevad, erinevad trükised, viidad, tähised). Teavitustegevus ei toimi kampaania korras, kui see jääb ühekordseks ürituseks. Paigaldatud materiaalsel kandjal teave (nt silt) vajab uuendamist. Internetti „ülesriputatud” teave värskendamist. Sihtgrupid vajavad teavet toimuvast, olemasolevast või tulevast; teadmist arusaamiseks ja oskusi kasutamiseks. Puudutab see paljusid valdkondi nagu nt ühistegevus, loodus- ja keskkonnahoid, huvitegevus ja omaalgatus, projektiviisiline tegutsemine, kogukonna ettevõtlikus ja –teenused jne.

Vajaduste kaardistamisel selgub, et paljud vajadused on eri sihtgruppidele sarnased või kokkulangevad. Näiteks võib tuua noori või ettevõtjaid. Nii ühed kui teised vajavad konkreetsetes piirkonnas toimimiseks motivatsiooni ja ühe osa sellest moodustavad paikkonniti kättesaadavad teenused, eluaseme rajamise võimalus kas endale või nt oma töötajatele.

Paljud vajadused on täiesti universaalsed üldises mõttes. Olgu näiteks huvitegevus. Samas eagrupiti tuleb läheneda selle vajaduse rahuldamisel diferentseeritult. Arengute kavandamisel ja strateegia rakendamise käigus projektide algatamisel tuleb nende tõsiasjadega arvestada. St konkreetsete algatused õnnestuvad siis, kui nad on konkreetsele sihtgrupile suunatud. Ja samas tuleb hoiduda huvide vastandamisest. See on võimalik siis kui vajaduste universaalsusest aru saadakse ja valikute tegemisel osatakse kokkuleppeid saavutada ning neid põhjendada.

Piirkonna elanikud ja erinevad huvigrupid said oma huve ja vajadusi esitada piirkondlikel arengufoorumitel läbiviidud aruteludel. Foorumitel osalejate tõstatatud küsimusi ja huve kajastavad vajadused ja huvid järgmistes valdkondades:

1. olme- ja elukondlikud teenused: esmatarbekaubad, esmased vajalikud teenused, pangaautomaat, söögikohad, side, internet, lastehoid;
2. avalikud teenused ja elukvaliteet: sotsiaalteenused, kodanikukaitse, turvalisus;

3. ühistransport: liikumine kaugemate piirkondade ja keskuse vahel, laevaühendus;
4. füüsiline elukeskkond: elamufond, kommunaalteenused, kodupaiga ilme;
5. teed: mustkate, hooldus, kergliiklusteed;
6. teede ja oluliste objektide tähistamine, seondub teede, maine, turismi, ettevõtluse, elukeskkonna, turvalisuse teemadega;
7. merega seotud tegevused: väikesadamad, lautrid, rannateed;
8. loodusressurs: tooraine, huvitegevuse võimalused, turism, elukeskkond;
9. pärandkultuur: oskused, teadmised, mälu, kultuuri- ja ajaloomälestised;
10. huvitegevus ja huviharidus: tegevusteks vajalikud hooned ja rajatised, tegevusteks vajalikud abivahendid, asjatundlikud juhendajad;
11. noorte elukvaliteet ja tulevikuperspektiivid: noorte vaba aeg, tegevusvõimalused;
12. elanikkonna struktuur ja ettevõtluskeskkond;
13. inimeste aktiivsus, omaalgatus, koostöö, suhted;
14. piirkonna maine, atraktiivsus, tulevikuvaade.

Toodud vajadused ja huvid olid aluseks edasisele strateegia kujundamisele ja meetmetele. Ülevaade piirkondlikel foorumitel esitatud lahendamata probleemidest ja kasutamata võimalustest on toodud lisas 2.

4. Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonna strateegia

4.1. Kodukant Läänemaa visioon

Läänemaal on turvaline ja inimsõbralik elukeskkond, siin elab oma kultuuri, traditsioone ja loodust väärtustav rahvas. Meile pärandatud loodus- ja kultuurivara on hoitud ja kasutusel parimal ja säästvalt viisil.

Läänemaa on kodupaik, kus on võimalused elukestvaks õppeks, meelepäraseks tööks, puhkuseks maal ja merel, osalemiseks huvitegevuses kõigile põlvkondadele. Noortel on võimalus ennast arendada ja siia kodu luua.

Inimesed teevad koostööd, osalevad aktiivselt seltsielus ja on kujundanud teovõimelised kogukonnad.

4.2. Strateegia teemade valik ja üldeesmärk

Kodukant Läänemaa tegi oma valiku piirkonna strateegia teemade osas siis, kui valmistati ette taotlust meetmest 3.6 toetuse saamiseks. Valiti teemad:

- Elukeskkonna parandamine,
- Loodus- ja kultuuriressursside parem kasutamine.

Teemade valimisel määratles Kodukant Läänemaa oma tulevase strateegia põhisuunad. Tuginedes 2005 aastal läbiviidud maaelu ümarlaudadele, 2004 aastal maakondlikus arenduskojas heaks kiidetud Alternatiivse Maamajanduse Raamprogrammile ning arvestades tegevuspiirkonna eeldusi ja ressursse, keskendub loodav tegevuspiirkonna strateegia järgmisele.

Teema 1: Elukeskkonna parandamine

- Tegevuspiirkonnas on vananev ja väga kiirelt kahanev elanikkond. Sotsiaalse ja majandusliku stabiilsuse tagamiseks on oluline tegevuspiirkonnas säilitada ja parendada olemasolevat elukeskkonda:
 - töökohad,
 - turvalisus külas,
 - juurdepääs turismiobjektidele ja vaatamisväärsustele,
- Elukeskkonna turvalisus luuakse erinevate sektorite huve ja vajadusi arvestades. Kodupaiga struktuuri loomisele aitavad kaasa osapooled võrdselt. Kitsaskohad tegevuspiirkonna elukeskkonnas on:
 - kooskäämise võimaluste puudumine külades;
 - välja arendamata rekreatsiooni- ja puhkemajanduse piirkonnad koos teenustega;
 - kasutamata ressursid vanade lagunened hoonete näol.

Teema 2: Loodus- ja kultuuriressursside parem kasutamine

Läänemaa pärandmaastikud on kujunenud tuhandete aastate jooksul tasakaalustatud inimtegevuse ja looduse koosmõjul. Kodukant Läänemaa eesmärkideks on:

- Kohaliku eripära rõhutamine looduses, põllumajanduses ja kultuuris. Pärandi esitamine moodsa ja uudsenä. Pühendatakse loodus- ja kultuuripärandi säilitamisele ja sellega seotud oskuste taaskasutuselevõtule läbi kohalike vanade talupidamise-, loomakasvatuse ja käsitöötraditsioonide väärtustamise;
- Kohalikel käsitöötraditsioonidel põhinevate praktiliste oskuste ja töövõtete omandamine ja taaskasutusele võtmine;
- Vanade oskuste ja teadmiste edasiarendamine;
- Traditsiooniliste käsitöövõtete kombineerimine kaasaegsetega;
- Bioloogilise ja maastikulise mitmekesisuse säilitamine ja keskkonna-alase infrastruktuuri arendamine; integratsioon kolme sektori vahel.
- Inimressursi arendamine (inimeste koolitus ja väljaõpe).
- Elupaikade taastamine Natura 2000 aladel (pool-looduslikud kooslused, sood ja märgalad, ning metsa-elupaigad)
- Loodushoiu ja säästliku majandamise põhimõtete omandamine ja kasutamine praktikas;
- Kohaliku identiteedi väärtustamine.

Läänemaa miljööväärtuslike piirkondade arendamine, sh. Läänemaa puhta looduse säilitamine läbi partnerluse ja koostöö. Kaitsealade ja miljööväärtuslike alade läbi mõeldud arendustegevus ning ettevõtluse, puhke- ja vabaajateenuste ja turismiga sidumine. Keskkonnateadlikkuse tõstmine. Pärandkultuuri ja –maastike populariseerimine (maaelu tutvustavad traditsioonilised tegevused), rõhutades Läänemaa eripära. Kohaliku ressursi (savi, pilliroog, traditsiooniline käsitöö, rannaniidud jms) suurem ja mõtestatum kasutamine ja maamajanduse ja säästva elustiili propageerimine ning samas ettevõtlusaktiivsuse ja ühistevõtte kasvatamine. Juurdepääs vaatamisväärsustele ja turismiobjektidele.

4.3. Meetmed eesmärkide saavutamiseks

Strateegia meetmete kujundamisel lähtus Kodukant Läänemaa järgnevast:

- 1) Kodukant Läänemaa valitud strateegia teemad ja esialgselt sõnastatud sihid;
- 2) piirkondlikel arengufoorumitel inimeste poolt tõstatatud ning läbi arutatud probleemid ja kasutamata võimalused Läänemaal;
- 3) Läänemaa valdadel ja Kodukant Läänemaal kui tegevusgrupil on kummalgi oma pädevus, LEADER tegevusgrupil ei ole otstarbekas tegeleda täpselt samade küsimustega, millega tegeleb juba kohalik omavalitsus;
- 4) piiratud ressursside puhul tuleb teha valikud, millistele tegevustele esmajärjekorras keskenduda.

Meede	Alameetmed
1. Korrastatud ja turvaline elukeskkond	1.1. Asulatele ja vaatamisväärsustele lisaväärtuse andmine, sealhulgas ühistegevuse kaudu 1.2. Esmavajalike teenuste kättesaadavuse parandamine 1.3. Turvalise elukeskkonna kujundamine 1.4. Kättesaadav nõuanne ja tugitegevused elukeskkonna korrastamisel ja turvalisemaks muutmisel
2. Huvitegevuse, vabahariduse ja elukestva õppe edendamine	2.1. Huvitegevuse arendamine ja huvitegevuse juhendajate ettevalmistamine 2.2. Huvitegevuse tegevuskeskuste arendamine 2.3. Huvitegevuse, vabahariduse ja elukestva õppe võimaluste kättesaadavuse tagamine
3. Paikkondlike kultuuritraditsioonide jätkamine	3.1. Teavituse ja õpitegevuse 3.2. Pärandkultuuri paremaks kasutamiseks ja integreerimiseks piirkonna majandusega 3.3. Koostöö pärandkultuuri paremaks kasutamiseks ja kokkulepete saavutamiseks
4. Inimesed ja ettevõtluskeskkond	4.1. Ühtse turundussüsteemi kujundamine Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonnas 4.2. Ettevõtete elujõu ja suutlikkuse arendamine 4.3. Ettevõtluse tugisüsteemi arendamine 4.4. Kogukondade säilitamine, arendamine ja elujõu suurendamine 4.5. Majandusalaste teadmiste ja oskuste suurendamine
5. Noored ja tulevik Läänemaal	5.1. Noortele vajalike teenuste arendamine 5.2. Noorte sidumine Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonnaga
6. Looduskeskkonna ja kohalike loodusvarade parim kasutamine	6.1. Süsteemne teavitustegevus looduskeskkonna ja kohalike loodusvarade paremaks kasutamiseks 6.2. Loodusressursside mitmekesine ja säästlik kasutamine puhkemajanduse arendamisel ja kohalikus majanduses
7. Merega seotud tegevused	

4.4. Strateegia elluviimise kava

MTÜ Kodukant Läänemaa on kujundatud organisatsiooniks, mis täidab LEADER Kohaliku Tegevusgrupi ülesandeid. Kohaliku tegevusgrupi põhilised ülesanded on koondada piirkonna kolme sektori esindajad ühisesse tegevusse piirkonna arengu paremaks tagamiseks. Oluline tegevusliin on piirkonna strateegia koostamine, hiljem selle täiendamine, uuendamine ja tehtu hindamine. Teiseks tuleb tagada strateegia elluviimine.

Strateegia elluviimisel on üheks Kodukant Läänemaa ülesannete suunaks **organisatsiooni alalhoidmine, arendamine, haldussuutlikkuse ja tegutsemise jätkusuutlikkuse tagamine**. Teiseks on **programmide ja projektide algatamine, mida Kodukant Läänemaa ise ellu viib**. Kolmandaks on vahendite jaotamine sihtgruppidele strateegiajärgsete arendustegevuste elluviimiseks. Selleks on põhiline võte **projektikonkursside korraldamine**. Läbimõeldud projektikonkursid/taotlusvoorud aitavad üksiktegijate huvisid kujundada ja suunata nii, et nende ettevõtetav moodustaks programmilise terviku, mis arvestab kõiki olulisi LEADER põhimõtteid. Kodukant Läänemaa organisatsioon peab tagama õiglase otsustamise, koostööks tingimuste kujundamise, tugitegevused, seire ja tulemuslikkuse hindamise ja jätkusuutlikkuse, et loodud väärtused ei killustuks ega aja jooksul väärtusetuteks muutuks.

4.2.1. Projektiviisiline tegutsemine

Üldjuhul viiakse Kodukant Läänemaa piirkonna strateegia ellu koordineeritud projektiviisiliste tegevustena. Projekte teostatakse kahel viisil:

1) Kodukant Läänemaa poolt teostatavad projektid, mille teostamine vajab üldkoosoleku otsust. Tulenevalt tegevuste ulatusest peab Kodukant Läänemaa otstarbekaks algatada ja ellu viia kogu piirkonda hõlmavana järgmisi projektiviisilisi tegevusi:

koolitused, uuringud, tunnustamisüritused, õppereisid, rahvusvahelised projektid, pärandkultuuri kaardistamine, trükised ja raamatud, juriidilise nõustaja koolitamine ja tööle rakendamine, meene, oma Läänemaa toote välja töötamine, aasta küla konkursi või muude tunnustuskonkursside korraldamine jmt.

2) Kodukant Läänemaa poolt koordineeritud ja piirkonna sihtrühmadele suunatud projektid, millele eelnevad projektikonkursid.

Projektikonkurse võib korraldada:

- suunatult kogu piirkonna sihtrühmadele,
- mõnele konkreetsele sihtrühmale,
- konkreetsele allpiirkonnale,
- piiritletud teemal,
- muul konkretiseeritud moel.

Projektikonkursid võivad olla mitmeastmelised. Eelastmeteks võib olla eelkonkurss või ideekonkurss; eeltaotlus; sihtgrupi koolitus, mis valmistab ette projektikonkursi edukamat toimumist; projektimeeskondade nõustamine jmt. Taotlusvoorus osalemist võib siduda eelneva kohustusliku koolituses osalemisega. Vajadusel võib rakendada järelvoorusid (kaasneva nõustamisega) nõrkade taotluste puhul; projektialgatuse edasikandmist järgmisse taotlusvooru jmt.

Projektikonkursi valmistab ette selleks moodustatud toimikond. Valikud teeb selleks moodustatud hindamiskomisjon. Vastavalt ühingu põhikirjale moodustab MTÜ Kodukant Läänemaa juhatus EL struktuurfondidest eraldatavate vahendite jagamiseks tegevuspiirkonnas otsustusõigusega komisjoni. Komisjoni koosseis põhineb võrdväärsetel partnerlusel avaliku-, era- ja mittetulundussektori vahel. Avaliku sektori osakaal on alla 50 % komisjoni liikmetest. Kinnitava otsuse teeb üldkoosolek.

4.2.2. Projektide üldised valikukriteeriumid

Valikukriteeriumile vastavus on kas kohustuslik või eelist loov. Kohustuslikule valikukriteeriumile mittevastavus välistab taotluse rahuldamise.

Üldisteks valikukriteeriumiteks on:

- LEADER põhimõtetele vastavus *;
- Taotluse arusaadavus, selgus;
- Konkursi tingimustele vastavus;
- Kodukant Läänemaa strateegia teemadele vastavus;
- Koostöö KOV vahel;
- Koostöö eri sihtgruppide/sectorite vahel;
- Muu eeldatav koostöö nii piirkonnas, üle Eesti või rahvusvaheline;
- Omafinantseeringu ulatus;
- Kaasfinantseeringu olemasolu ja määr;
- Mitterahaliste väärtuste kaasatus;
- Vabatahtliku töö ulatus;
- Kaasavate tegevuste läbimõeldus;
- Uudsus;
- Projektis loodu jätkusuutlikkus;
- Muutuste mõju ja mõõdetavus.

* LEADER-lähenemise seitse põhielementi

(Väljavõte soovitude raamatust Kohaliku initsiatiivi arendamine – LEADER-lähenemine)

Piirkonnapõhine lähenemine

Piirkonnapõhine kohaliku arengu strateegia keskendub:

- tegevusgrupi territooriumile;
- sisemiste ressursside paremale kasutamisele;
- kohalike tegevuste sidumisele;
- piirkonna identiteedile;
- piirkonna arengu visioonile.

Alt-üles lähenemine

Altpoolt üles lähenemine tähendab, et kohalikud inimesed ja huvigrupid osalevad koos:

- piirkonna arengu prioriteetide määramisel;
- strateegia koostamisel;
- strateegia elluviimisel.

Partnerluse põhimõte

Avaliku ja erasektori partnerlusel põhinev kohalik tegevusgrupp seob kõiki partnereid samadel alustel ning samadeks eesmärkideks.

Uuenduslikkus

Uued lahendused ehk innovatsioon aitavad kaasa piirkonna arengule:

- pakkudes uusi lahendusi piirkonna probleemidele;
- andes lisaväärtust;
- suurendades piirkonna konkurentsivõimet.

Mitme sektori ühendus

Ühise visiooni kujundamisel, strateegia väljatöötamisel ja elluviimisel tegutsevad koos:

- erinevate majandussektorite ja huvigruppide esindajad;
- avaliku sektori ja erasektori esindajad.

Võrgustikud

Institutsionaalsete (Euroopa Liidu ja liikmesriigi tasandil) ning kohaliku tasandi partnerluse koostöövõrkude loomine:

- Euroopa maaeluvõrgustik;
- riiklik maaeluvõrgustik;
- vabatahtlikud võrgustikud.

Koostöö

Kohalike tegevusgruppide ühiste koostööprojektide rakendamine:

- kohalike tegevusgruppide koostööprojektid;
- strateegia kaudu toetuse saajate koostööprojektid.

4.2.3. Tegevuste ajalised järgnevused. Hindamine

Tegevuste rütmi määratleb ühelt poolt meetme regulatsioonidega määratletud tähtajad ja etapid: taotlusvoorud, rakenduskavade esitamine, aruannete esitamine, strateegia muutmise aeg jne. Teiselt poolt on oluline **tegevuste sidusus ja loogiline järgnevus**.

Uuringud ja koolitused, teavitamine peavad eelnema sihtgruppide tegevustele, projektitaotlusvoorudele. On mõistlik, kui projekti taotlusvoorude eel toimuksid eelkonkursid ja nõustamine. Tugitegevused ja nõustamine on vajalik sihtgruppidele kogu strateegia rakendamise vältel. Selleks toimib keskus ja piirkondlikud nõustamispunktid.

Tegevuste elluviimisel ja strateegia rakendamise kui terviku kvaliteedi tagamisel on oluline roll hindamisel. **Hindamine** jaguneb nii ajastatuse aga ka sisulise ülesande mõttes **eelhindamiseks, jälgimiseks (seire, monitooring), vahehindamiseks ja järeelhindamiseks**.

- Eelhindamist on vaja edasise hindamise ja mõõtmise võimaldamiseks. Tuleb määratleda saavutustasemete baasnivood, et saavutatav oleks mõõdetav. Eelhindamist (nt strateegia eelhindamist) rakendatakse ka teostatavuse või kõlblikkuse, kvaliteedi määratlemiseks enne rakendust.
- Jälgimine on kõige vajalikum protsesside juhtimise ja vajadusel korrigeerimise jaoks, vahearuandluseks jne. Jälgimise tulemused on aluseks nii vahehindamisel, järeelhindamisel kui ka uue strateegia kujundamisel järgmiseks perioodiks.
- Strateegia rakendamise esimesel aastal hiljemalt tuleb tegeleda saavutustasemete baasnivoode määratlemisega. Vahehindamine on vajalik enne rakenduskavade esitamist ja enne võimalikku strateegia uuendamist 2010. aastal.
- Järeelhindamisega saab teada teostuse/saavutuse taseme, määra, hulga ja hinnangu kvaliteedile.

MTÜ Kodukant Läänemaa strateegia rakendamine toimub meetmete kaudu ja valdavalt projektiviisiliselt. See tähendab, et igal meetmel peab olema toimkond, kes tegeleb hindamise küsimustega, sealjuures rakendatavate üksikprojektide tasemeni.

Strateegia elluviimisel on määrav osis Kodukant Läänemaa kui kohaliku tegevusgrupi **organisatsiooni enesele suunatud tegevustel**. Selle tegevusliini ajastatuse määrab ära strateegia rakenduskava. Organisatsioon peab ennetavalt end kohaldama kavandatud tegevuste läbiviimiseks, koordineerimiseks, tugimiseks, hindamiseks jne vastavalt tegevuste faasile. Selleks on vaja teostada uuringuid ja hindamisi (nt organisatsiooni koolitusvajadus), viia läbi organisatsiooni liikmete koolitusi. Ülesannete täitmiseks tuleb moodustada organisatsiooni pädevaid tööorganeid, värvata eksperte ja alltäitvaid institutsioone. Arvestades ülesannete keerukust, on vajalik organisatsiooni arengukava koostamine ja valdkondlikud tegevuskavad: koolituskava, uuringute kava, kaasamise kava, hindamise kava.

4.5. Koostöö

4.5.1. Piirkondlik ja organisatsioonisisene koostöö

Kodukant Läänemaa organisatsioon tuleb kujundada elavaks ja õppivaks organisatsiooniks. Selleks on vajalik nii organisatsiooni liikmete kui ka väljaspool liikmeskonda piirkonnas elavate ja tegutsevate sihtgruppide osaluse tagamine ja kaasamine. Vajalik on koostöö tagamine oluliste otsuste kujundamisel, piirkonna olukorra analüüsimisel ja strateegias kavandatu elluviimisel. Vajadusi sh koostöövajadusi arvestavate koolituste kavandamine peab olema pidev strateegia rakendamise käigus. Koostöö on mõistetav ja edukas siis, kui ta on tunnetatav vahendina parema tulemuse saavutamiseks. St vältida tuleb formaalset ja kampaanialikku koostöö õhutamist ja kavandada ning toetada tegevuste loogikast tulenevaid koostöö vajadusi ja võimalusi.

4.5.2. Riigisisene koostöö

Eestis tegutseb samaaegselt strateegia koostamise aegse seisuga 24 kohalikku tegevusgruppi. Niisugune positiivne olukord võimaldab mitmekülgset koostööd:

1) naabruses asuvate tegevusgruppidega; 2) samalaadsete tegevusgruppidega nt suure rannikualaga; 3) sarnaste strateegiliste valikutega tegevusgruppidega jne.

Arvestada tuleb liikmeskonna ja sihtgruppide koostöövõimaluste ja vajadustega, olemasolevate võrgustikega. Näiteks olgu siin Liikumine Kodukant, Kohalike Omavalitsuste Liit, ettevõtjate organisatsioonid (nt talunikud-põllumehed).

Koostöö vajadus võib tugineda Eesti piires ka ratsionaalsuskaalutlusel. Näiteks on kohaliku tegevusgrupi juhtidel ja funktsionäridel uudsetest tegevustest tulenev koolitusvajadus. Juhatuse liikmeid koolitusgrupina on ühel tegevusgrupil enamasti vähe. Seega on mõistlik koostööd teha sarnaste vajaduste ja huvidega tegevusgruppidega sihtgruppidele sh juhatuse liikmed, koolituse korraldamisel.

4.5.3. Rahvusvaheline koostöö

Rahvusvahelises koostöös saab tugineda Riikliku Maaeluvõrgustiku LEADER infokeskuse poolt vahendatavatele võimalustele. Teiseks tuleb eelistada ja arendada juba liikmete ja sihtgruppide olemasolevaid sidemeid. Väärtuslik ja loogiline on koostöö nende Euroopas asuvate kohalike sõprusomavalitsustega, (eriti kes on sealsete kohalike tegevusgruppide liikmed).

Taebla vald:

Ylitornio Soome Vabariigi põhjapiirkonnas (kultuur, sport, haridus, juhtimine, ettevõtlus); eesmärk luua koostöökontseptsioonid, leida veel üks sõprusvald, osaleda koostööprojektides.

Noarootsi vald:

Noarootsi vallal on kaks sõprusvalda: Åtvidaberg Rootsi Kuningriigis (koostööleping 17.03.1990) ja Kronoby Soome Vabariigis (koostööleping 27.04.1990, uuendatud 15.09.2005). Koostöö sõprusvaldadega toimub hariduse, kultuuri, spordi, omavalitsuse töö, keskkonnakaitse ja planeerimise valdkonnas. Alates 1995 a.-st toimuvad iga-aastased sõprusvaldade mängud, korraldajaks järjekorras üks sõprusvaldadest.

Rootslastest maaomanikud on ühinenud Riguldi-Noarootsi Kodukandiühingusse, mis loodi 07.03.1992 a. Ühingu eesmärk on kaitsta ja tutvustada eesti-rootslaste kultuuripärandit Eestis ja Rootsis. Ühing edendab kultuurilisi, kunsti-, muusika- ja kirjanduslikke huvisid nii Eestis kui Rootsis; on Rootsis elavate endiste Noarootsi kihelkonna elanike kontakt-organiks ning informatsiooni vahendajaks; püüab säilitada ja tutvustada Noarootsi vanu ehitus- ja käsitöötraditsioone nooremale generatsioonile; aitab korraldada reise Noarootsi.

Noarootsi metsaomanikke ühendab Lääne Ranniku Metsaühistu. Ühingu põhiülesanne on olla piirkonna metsaomanikele vabatahtlikuks teenindavaks organisatsiooniks, s.t. erinevate tööde organiseerimist.

Noarootsi vald on 14.06.1992 a.-st Läänemaa Omavalitsusliidu (LOVL) liige. 2003.a.-st on Noarootsi vald Eestimaa Omavalitsuste Liidu (EMOL) liige.

Vallas on valitud küladele nii eesti- kui ka rootsipoolsed külavanemad. Arengukavad on koostatud järgmistele küladele: Riguldi/Rickul küla, Elbiku/Ölbäck küla, Pürksi/Birkas küla, Sutlepa/Sutlep küla, Hosby küla, Suur-Nõmmküla/Klottorp küla.

Arengueesmärgid:

- Jätkuv koostöö sõprusvaldadega
- Küladele on koostatud arengukavad, mida viiakse ka ellu
- Pidev koostöö külavanematega (infovahetus, naabrivalve jne.)

Tegevuskava:

- Sõprusvaldadega õpilaste ja õpetajate vahetus
- Külaseltside asutamine
- Külade arengukavade koostamine ja rakendamine

Ridala vald:

Sõprussidemed Ocelbo vallaga Rootsis, Haapavesi ja Kärsämäki valdadega Soomes. Sidemeid arendatakse sõprusvaldade koolide (Brandberg, Kärsikka) suhete arendamisega. Valdkonnad, kultuur, folkloor, keskkonnakaitse/ looduskaitse, õppematerjalid. Eesmärgiks edendada noorsoovahetust keele ja kultuuri õppimiseks.

Lätis on sõprusvallaks Rucava vald, mis asub Balti mere kaldal Liepaja ja Palanga vahel vastu Leedu piiri. On kohaliku tegevusgrupi Liepaja District Partnership liige.

Kodukant Läänemaa:

Korraldatud on reis Rootsi Norrtälje kommuuni „Roslageni“ tegevusgrupi juurde, (nende esindaja Anders Olander). Koostöö jätkub. Tulevikus kavatakse kontakte luua kasutades LEADER võrgustikku. Kodukant Läänemaa omavalitsuste koostöösidemed Soome omavalitsustega loovad eelduse Kodukant Läänemaale LEADER tegevusgruppidega koostööks.

Kodukant Läänemaa liige	Koostööpartner Soomes	Kuulub tegevusgruppi
Lihula vald	<i>Aura vald</i>	<i>Varsinais-Suomen jokivarsikumppanit ry</i>
Martna vald	<i>Marttila vald</i>	<i>Varsinais-Suomen jokivarsikumppanit ry</i>
Noarootsi vald	<i>Kruunupyö, rootsi k. Kronoby vald</i>	<i>Studiefrämjandet i Österbotten ry</i>
Ridala vald	<i>Haapavesi ja Kärsämäki vallad</i>	<i>Keskipiste-Leader ry</i>
Risti vald	<i>Pyhäjoki vald</i>	<i>Nouseva Rannikkoseutu ry</i>
Taebla vald	<i>Ylitornio vald</i>	<i>Outokaira Tuottamhan ry</i>

Nii kohaliku, Eesti piires kui ka rahvusvahelise koostöö puhul on vajalik suhtlemine ja õpitegevus. Õppekäigud, õppereisid on koostöövorm, mis õnnestub hästi siis, kui püstitatakse õpiülesanne. Oluline on koostööpartnereid kutsuda oma piirkonda ja Kodukant Läänemaa tegevuspiirkond pakub selleks häid võimalusi. Siin on eriline loodus, edukas külaliikumine, head majutuskohad.

4.6. Strateegia oodatavad tulemused

Kodukant Läänemaa piirkonna strateegia meetmed on oma olemuselt integreeritud. Samas moodustavad erinevad meetmed ühtse terviksüsteemi. Iga meetme rakendamise edukust saab hinnata meetme tulemuste ja mõjude saavutamise kaudu. Strateegia mõjude saavutamiseks on vajalik erinevate meetmete koostoime.

Kodukant Läänemaa strateegia oodatavad mõjud, mille saavutamine sõltub erinevate meetmete koostoimest:

Strateegia oodatavad mõjud	Indikaatorid, mis aitavad hinnata mõju
1. Kodukant Läänemaa piirkonna elukvaliteedi kasv	Inimeste sisetulekute kasv Tarbitavate teenuste hulga suurenemine ja kvaliteedi tõus
2. Kodukant Läänemaa piirkonna kohaliku majanduse elavnemine ja kasv	Pakutavate teenuste mitmekesisus ja arv Uute toodete arendamine ja pakkumine Ettevõtete tulukuse kasv
3. Koostöö ja partnerluse tugevnemine Kodukant Läänemaa piirkonnas	Mitme sektori ühiste ettevõtmiste arv Toimivate koostöövõrgustike ulatus ja arv
4. Kodukant Läänemaa organisatsiooni suutlikkuse ja usaldusväarsuse kasv	Piirkonnast esitatud edukate projektide arv Koostööürituste ja koostööprojektide arv
5. Kodukant Läänemaa piirkonna maine ja atraktiivsuse kasv	Tööle asujate arv, töökoha loonute arv Piirkonda tagasipöördujate ja elama asujate arvu

Strateegia üldiste mõjude saavutamine oleneb meetmete rakendamisest ja meetmete tulemuste ja mõjude saavutamisest:

Meetmete oodatavad mõjud ja tulemused	Indikaatorid, mis aitavad hinnata mõjusid ja tulemusi
1. Kodukant Läänemaa piirkonnas on paranenud elamupiirkondade heakord ja teenuste kättesaadavus, suurenenud on turvalisus.	Korrastatud elamualade arv Kogukonna algatusel kujundatud või korraldatud teenuste hulk Inimeste rahulolu teenuste valiku ja teenuste kättesaadavusega
2. Kodukant Läänemaa piirkonnas on mitmekesised võimalused huvitegevuseks, huvitegevuse võimalused on erinevatele huvigruppidele kättesaadavad.	Erinevate huvitegevuse võimaluste arv Piirkonna ja alapiirkondade kaetus huvitegevuste võimalustega Huvitegevuste mitmekesisus ja kättesaadavus külades
3. Piirkonna kultuuritraditsioonid on parimal viisil kasutatud: tagatud on nende säilimine ja samas on need rakendatud kohalikus majanduses.	Kujundatud kohalikul traditsioonil põhinevate (kvaliteet)toodete hulk

Meetmete oodatavad mõjud ja tulemused	Indikaatorid, mis aitavad hinnata mõjusid ja tulemusi
4. Ettevõtluse aktiveerumine ja kasv Kodukant Läänemaa piirkonnas Kogukondade aktiveerumine ja tugevnemine	Uute loodud ettevõtete arv, sh. Loodud kogukonna ettevõtete arv Säilitatud või parendatud töökohtade arv Loodud uute töökohtade arv Koostööd tegevate kogukondade arv Kogukondade ühiste ettevõtmiste ja ürituste arv Ühistesse ettevõtmistesse kaasatud inimeste arv
5. Noored osalevad aktiivselt piirkonna majanduses ja elukeskkonna kujundamisel. Tegevuspiirkonnas on kättesaadavad noorte vajadustest lähtuvad teenused.	Algatatud ja tegutsevate noorte koostöögruppide arv, koostöösse kaasatud noorte arv Noortele suunatud uute ja ümber korraldatud teenuste arv
6. Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonnas on looduskeskkond ja kohalikud loodusvarad kasutatud parimal viisil: tagatud on looduse hoid ja säästlik kasutus, samas on kohalikud loodusvarad kasutatud kohalikus majanduses. Inimeste suhtumine loodusesse ja selle kasutamisse majanduses on säästev	Uute ja täiendatud aktiivses müügis olevate loodus- ja kvaliteetturismi toodete arv Partnerluse-laadsete ühenduste arv looduse hoidmiseks ja säästlikuks majandamiseks
7. Rannakülad on elus ja elujõulised, võimaluste piires on säilitatud traditsiooniline ja tasakaalustatult on omaks võetud uudne.*	Korrastatud või taaskasutusse võetud merega seotud rajatiste arv Merega seotud tegevustele suunatud partnerluselaadsete ühenduste arv
* mõjud ja tulemused sõltuvad ka kalanduse programmi rakendamisest	

Strateegia elluviimise kvaliteet ja oodatavate mõjude tegelik saavutamine oleneb olulisel määral Kodukant Läänemaa tegevustest ja organisatsiooni suutlikkusest. Neli peamist suunda KKLM majandusliku elujõulisuse arendamisel:

- 1) viia sihtrühmadeni teadmine strateegia eesmärkidest ja meetmete võimalustest ja kaasata arendustegevusse erinevaid huvirühmi;
- 2) korraldada või pakkuda ettevõtjatele, seltsidele ja ühendustele vajalikke teenuseid projektide ja investeringute kavandamisel, taotluste koostamisel, tegevuste teostamisel;
- 3) korraldada ja toetada eelkõige selliseid tegevusi ja meetmeid, kus mõju saavutamine eeldab tegutsemist laiemalt kui ühe-kahe KOV piires;
- 4) integreerida erinevaid tegevusi ja programme, et saavutada erinevate programmide koostoime efekt ja kutsuda ellu muutused ja mõjud piirkonna tasemel.

Nende tegevuste korraldamine eeldab Kodukant Läänemaa organisatsiooni häälestamist ja korraldamist strateegia rakendamisele ja koostöövõrgustiku arenemisele. Kodukant Läänemaa saavutab oma majandusliku elujõulisuse kui ühe strateegia elluviimise mõju läbi selle, et ettevõtjate, kogukondade ja omavalitsuste tegevused kutsuvad Kodukant Läänemaa piirkonnas ellu olulised muutused ja Kodukant Läänemaa on organisatsioonidele tegevuste toetaja ja kaasa aitaja.

5. Kodukant Läänemaa kavandatud meetmed

5.1. MEEDE 1. Korrastatud ja turvaline elukeskkond

Meetme põhjendus

Kodukant Läänemaa piirkonnas on vabu eluruume, palju on kasutamata hooneid. Elamupiirkondade ja kasutamata hoonete ümbrus on paiguti korrastamata. Ebapiisavalt on välja arendatud infrastruktuurid ja kommunikatsioonid, mille olemasolu elukoha valikul eeldatakse. Korterühistud kas puuduvad või ei tegutse efektiivselt.

Piirkonnas on suhteliselt tihe teedevõrgustik, samas on osad teed halvas korras. Suur on tolmavate teede osakaal, pole piisavalt kergliiklusteid. Teed ja olulised objektid valdavalt tähistamata ja kaardistamata.

Elanikele vajalike esmased teenused on keskustest kaugemal raskesti kättesaadavad. Kaugemates piirkondades raskendavad ka teede halb sõidetavus ja puudulik ühistransport nii elukondlike kui ka avalike teenuste kättesaadavust.

Kohati on planeeringud puudulikud.. Olulistele objektidele või aladele (rand) on erateede kaudu ligipääs takistatud.

Suurepärase looduskeskkonna vahetus läheduses ja keskustest (sh pealinn) mitte kaugel olev, logistiliselt hea piirkond kaotab elujõulist elanikkonda füüsilise elukeskkonna puuduste pärast. Samas on selles keskkonnas piisavalt eeldusi arengu positiivsesse suunda seadmiseks.

Meetme peaesmärk

Kujundada Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonnas korrastatud ja turvaline elukeskkond, luua elujõulisele perele eeldused maapiirkonnas elamiseks ja muuta piirkond atraktiivseks elukeskkonnaks.

Alameede 1.1. Asulatele ja vaatamisväärsustele lisaväärtuse andmine, sealhulgas ühistegevuse kaudu

1. Asulate, objektide ja vaatamisväärsuste kohta teabe kogumine ja korrastamine
2. Ehituse ettevalmistavad tööd – projekteerimine, eeluuringud, ...,
3. Elukeskkonna kvaliteeti ja turvalisust suurendavate väikerajatiste ehitamine (näiteks väiksed sillad, haljastus, valgustuspost, bussipeatus, jne.)
4. Süsteemne viidamajanduse arendamine ja objektide tähistamine (variant: Süsteemne viidamajanduse ja objektide tähistuse arendamine/ tähistuse korraldamine/ koordineerimine)

Alameede 1.2. Esmavajalike teenuste kättesaadavuse parandamine

Toetatavad tegevused

1. Uute teenuste ettevalmistamine, kavandamine, käivitamine, väljaarendamine, juurutamine.
2. Teenuste kättesaadavuse parandamine ja teenuste ümberkujundamine
3. Elamumajanduse teenuste arendamine ja korraldamine

Alameede 1.3. Turvalise elukeskkonna kujundamine

Toetatavad tegevused

1. Kuritegevust ja õnnetusi ennetavad tegevused
2. Toetus abipolitsei ja naabrivalve süsteemi rakendamisele
3. Teavitamine ja koolitused – kuidas käituda kui juhtub, kuidas vältida õnnetusi jne

Alameede 1.4. Kättesaadav nõuanne ja tugitegevused elukeskkonna korrastamisel ja turvalisemaks muutmisel

Toetatavad tegevused

1. Seltside ja ühistute tegevuse toetamine elamumajanduse korraldamisel ja kogukonnateenuste arendamisel,
2. Nõustamine ja toetatavad tegevused,
3. Elukeskkonna korrastamise ja turvalisusega seotud kogukonna vajaduste teadvustamine, vahendamine ja esindamine.
4. Eri osapoolte koondamine elukeskkonna arengut käsitlevatele üritustele, arengufoorumite korraldamine

Meetme oodatav mõju

Kodukant Läänemaa piirkonnas on paranenud elamupiirkondade heakord ja teenuste kättesaadavus, suurenenud on turvalisus.

5.2. MEEDE 2. Huvitegevuse, vabahariduse ja elukestva õppe edendamine

Meetme põhjendus

Noortel tekib sisutut vaba aega, motivatsioon positiivselt mõtestatud ühistegevuseks langeb. Terav on ringijuhtide, treenerite, huvialaõpetajate puudus. Eriti on raskendatud hajaasustuspiirkondade laste ja noorte aga ka täiskasvanud huviliste võimalus osaleda huvitegevuses ja saada osa huviharidusest.

Huvihariduse ja huvitegevuste võimaluste vähesus ja halb kättesaadavus mõjutavad negatiivselt piirkonna atraktiivsust elukohana, mainet ja üldisemalt elukvaliteeti. Samas on huvitegevus ja huviharidus olulised asjaliku tegutsemise motivaatorid, alus tulevasele elukutsele ja ettevõtlikkusele.

Meetme eesmärk

Kodukant Läänemaa piirkonnas on huvitegevuse toimimiseks olemas võimalused: tegutsevad huviringid ja juhendajad, sisustatud on huvitegevuseks vajalikud hooned, rajatised, korrastatud huvikeskused.

Alameede 2.1. Huvitegevuse arendamine ja huvitegevuse juhendajate ettevalmistamine

Toetatavad tegevused

1. Uudsete ürituste korraldamine (näiteks laagrid, laadad, festivalid, töötoad, meistriclassid)
2. Ringijuhendajatele töövõimaluste loomine, sh. koolitus
3. Huvitegevuse alase koostöö arendamine ja koordineerimine
4. Huviringi tegevuse alustamine või arendamine
5. Olukorra kaardistamine, küsitlused, huvide ja võimaluste selgitamiseks

Alameede 2.2. Huvitegevuse tegevuskeskuste arendamine

Toetatavad tegevused

1. Huvitegevuseks vajalike hoonete, rajatiste, ruumide parendamine
2. Huviringide varustamine seadmete ja inventariga

Alameede 2.3. Huvitegevuse, vabahariduse ja elukestva õppe võimaluste kättesaadavuse tagamine

Toetatavad tegevused

1. Tegevuste, aegade, kohtade kasutuse ja tegevuste koordineerimine ja huvitegevuse võimaluste tutvustamine piirkonnas
2. Kultuurilise, huvitegevusliku, sportliku jm ühistegevuse arendamine kogukondades
3. Huviringides osalemiseks ja tegevusteks vajaliku transpordi korraldamise toetamine
4. Reaside korraldamine kultuurist osasaamise võimaldamiseks

Meetme oodatav mõju

Kodukant Läänemaa piirkonnas on mitmekesised võimalused huvitegevuseks, huvitegevuse võimalused on erinevatele huvigruppidele kättesaadavad.

5.3. MEEDE 3. Paikkondlike kultuuritraditsioonide jätkamine

Meetme põhjendus

Väheneb pärand- ja pärimuskultuuri tundmine. Pärimuskultuuri teadjate ja vaimse osa edastajate hulk kahaneb, oskusi ei anta järglastele edasi. Meetme rakendamine aitab teadvustada inimeste jaoks pärandkultuuri tähtsust ja seda hoida. Pärand- ja pärimuskultuuri tundev kogukond on mainekas ja oskab päranduseks saadud oskuste abil uusi väärtusi luua.

Meetme peaeesmärk

Kodukant Läänemaa piirkonnas on pärimuskultuur hoitud ja edasi antud järeltulevatele põlvvedele. Piirkonna eripära ja traditsioonid on integreeritud piirkonna majandusse.

Alameede 3.1. Teavitust ja õpitegevust

Toetatavad tegevused

1. Uuringute teostamine, kaardistamine, materjali koondamine ja kirjeldamine
2. Suulise rahvapärимuse kogumine
3. Teabe kujundamine eri vormides edastamiseks. Oskuste arendamine ja edastamine.
4. Pärimuskultuuri teadmiste ja oskuste vahendamine uute toodete loomiseks läbi praktiliste tegevuste

Alameede 3.2. Pärandkultuuri parem kasutamine ja integreerimine piirkonna majandusega

Toetatavad tegevused

1. Pärandkultuuri objektide korrastamine, hooldamine, taastamine, taas kasutusele võtmine
2. Pärandkultuuri kasutamisega seotud toodete arendamine
3. Juurdepääsuteede rajamine, viitamine, infotahvlitega varustamine, valgustamine.

Alameede 3.3. Koostöö pärandkultuuri paremaks kasutamiseks ja kokkulepete saavutamiseks

Toetatavad tegevused

1. Ümarlaudade ja arutelude korraldamine eesmärgiga teadvustada osapoolte huvisid ja saavutada kokkuleppeid pärandkultuuri parimaks kasutamiseks
2. Ühisüritused ja talgud pärandkultuuri objektide avamiseks ja paremaks kasutamiseks.

Meetme oodatav mõju

Piirkonna kultuuritraditsioonid on parimal viisil kasutatud: tagatud on nende säilimine ja samas on need rakendatud kohalikus majanduses.

5.4. MEEDE 4. Inimesed ja ettevõtluskeskkond

Meetme põhjendus

Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonnas mõjutavad ettevõtlust ja inimeste rännet mitu üksteist võimendavat protsessi:

1. Püsielanikkond väheneb ja vananeb. Samas ei näe noored piirkonnas tegutsemise perspektiivi. Töökogemuste- ja oskusteta noored lahkuvad piirkonnast. Oluline on elujõuliste külakogukondade säilitamine ja arendamine.
2. Arenemisvõimelisi ettevõtteid on vähe ja konkurents väike. Puudus on tegusatest ja ettevõtlikest juhtidest. Piirkonnas on keskmisest madalamat kvalifikatsiooni nõudvad

töökohad. Piirkonna palgatase on Eesti keskmisest madalam. Piirkonnas on vähe oskustöölisi, tööjõu oskuste tase ei vasta arenevate ettevõtete vajadustele ja nõuetele.

3. Ettevõtjad vajavad tegutsemiseks infrastruktuuri. Samas on infrastruktuuri seisund on piirkonniti väga erinev. Puudulik infrastruktuur vähendab olemasolevate ettevõtete efektiivsust, takistab ettevõtete arengut ja uute tekkimist.
4. Haritud inimeste töökohtade arv väheneb. Ettevõtlikud inimesed lahkuvad piirkonnast. Avaliku sektori asutuste tippametnike ametikohtadele on madal konkurents.
5. Omavalitsuse tasandil on ettevõtluskeskkonna parandamiseks ressursid ja võimalused piiratud, vähesed on selleks vajalikud teadmised, oskused ja motivatsioon.

Meetme peaesmärk

Ettevõtete ja ettevõtluskeskkonna arendamine Kodukant Läänemaa piirkonnas.

Külakogukondade säilitamine ja arendamine

Alameede 4.1. Ühtse turundussüsteemi kujundamine Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonnas

Toetatavad tegevused

1. Piirkonna ettevõtluse olukorra, tootmispotentsiaali, ressursside, perspektiivsete tegevusvaldkondade ja potentsiaalsete koostöögruppide analüüs (uuring)
2. Ühistulise tegevuse ja praktilise koostöö arendamise pilootprojekt (sh. võrgustiku kujundamine, toote arendamine, kaubamärgi loomine, ettevõtluse tugistruktuuri väljaarendamine)
3. Koostööorganisatsiooni arendamine ja ühistulise tegevuse edendamine

Alameede 4.2. Ettevõtete elujõu ja suutlikkuse arendamine

Toetatavad tegevused

1. Uute toodete või teenuste arendamine
2. Ettevõtete gruppide, gruppide organisatsiooni ja koostöö arendamine
3. Investeeringud
4. ettevalmistavad tööd investeeringuteks (näiteks ehituslikud projektid ja eelprojektid , tasuvusuuringud, detailplaneeringud, geodeetilised uuringud, aluskaartide koostamine, keskkonnauuringud, maamõõtmine, arengukavade ja äriplaanide koostamine jne)

Alameede 4.3. Ettevõtluse tugisüsteemi arendamine

Toetatavad tegevused

1. Nõustamise, ekspertabi, õppereiside korraldamine
2. Mentorite ja tugiisikute süsteemi rakendamine
3. Ettevõtluse koostöövõrgustiku arendamine
4. Kaugtöö tugikeskuste võrgustiku loomine ja arendamine

Alameede 4.4. Kogukondade säilitamine, arendamine ja elujõu suurendamine

Toetatavad tegevused

1. Külaseltside tegevuse käivitamine ja toetamine
2. Arengukavade koostamine ja olemasolevate arengukavade täiustamine
3. Tegutsevate külaseltside juhtimispotentsiaali ja juhtimissuutlikkuse tõstmine
4. Kogukonnateenuste käivitamine või olemasolevate teenuste ümberkorraldamine
5. Piirkondliku koostöö ja partnerluse arendamine, külakoosolekute, ümarlaudade, arengufoorumite korraldamine

Alameede 4.5. Majandusalaste teadmiste ja oskuste suurendamine

Toetatavad tegevused

1. Majandusõpe põhitõdede õpetamine koolides ja külates
2. Piirkonna ettevõtluse võimaluste tutvustamine ja karjäärinõustamine

3. Õppe- ja tööpraktika ning „töövarju“ tegevuse korraldamine
4. Õpilasfirmade ja nende võrgustiku arendamine

Meetme oodatav mõju

Ettevõtluse kasv.

Kogukondade tugevnemine

5.5. MEEDE 5. Noored ja tulevik Läänemaal

Meetme põhjendus

Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonna sotsiaalsed ja majanduslikku arengut mõjutavad arengutendentsid:

1. Noored ei tule kodukohta tagasi
2. Noortele on piirkonnas ebapiisavalt võimalusi eneseteostamiseks
3. Vähe on võimalusi huvitegevuseks, aktiivseks puhkuseks ja lõõgastumiseks
4. Puudu on tasuvatest ja eneseteostamist võimaldavatest töökohtadest
5. Puudub tugisüsteem ettevõtluse arendamiseks piirkondades

Selliste tendentside jätkumise tulemuseks on elanikkonna vananemine ja majanduse vaesestumine. Selliste arengute muutmiseks peab Kodukant Läänemaa oluliseks käivitada eraldi noortele suunatud arengumeede. Kodukant Läänemaa piirkonna strateegia tähenduses on noor seitsme kuni neljakümne aastane füüsiline isik (võrdlusena, Noorsootöö seaduse tähenduses on noor seitsme kuni kahekümne kuue aastane füüsiline isik).

Lastehoiuteenuse parem korraldamine on noortele peredele ja vanematele oluline. See võimaldab isadel-emadel koos käia, omavahel suhelda, osaleda aktiivsemalt seltsielus. Samal ajal oleksid lapsed vanemate läheduses, nendega tegeletakse ja nad on järelevalve all. Selliste lahenduste korraldamine vanemate turvatunde seisukohalt väga oluline. Lisaks annab korraldatud lastehoid vanematele võimaluse jätta laps turvaliselt hoiule ja ise minna kas teatrisse või osaleda kultuurielus.

Perekeskuste (noore pere keskus) tegevuse organiseerimine võimaldab koondada noorte perede jaoks vajalikke teenuseid. Taoline teenuste koondamine annab paremad võimalused noortel integreeruda piirkonna majandusega ühiskondliku eluga. Noore lapse vanem ei pea kulutama liigselt aega ja ressursse, et liikuda erinevate teenuste ja pakkujate vahel (hommikul lasteaeda, siis tööle, õhtul poodi ja pesumajja, siis lasteaeda ja lõpuks väsinult koju). See annab võimaluse rohkem ja paremini tegeleda lastega.

Koostöögruppide ja ümarlaudade korraldamine loob paremad tingimused noorte omavaheliseks suhtlemiseks, nende vajaduste selgitamiseks ja läbirääkimisteks ettevõtjate ja omavalitsustega, et piirkonna arendamisel paremini kaasa rääkida ja noorte vajadusi arvestada arengukavade koostamisel ja planeeringutes. Seejuures tegevuste ring ja vajalikud investeeringud on laiemad, kui Kodukant Läänemaa piirkonna strateegia võimalused, kuid nad on noorte jaoks tähtsad (näiteks noortele suunatud elamufondi loomine: Elementaarse infrastruktuuriga varustatud kaasaegsete elamisvõimaluste olemasolu, ühepere ja ridaelamud väikese lastesõbraliku mänguaiaga).

Meetme peaesmärk

Noored osalevad aktiivselt elukeskkonna kujundamisel enda jaoks sobivaks. Inimesed kasvavad keskkonnas, mis kujundab soovi siduda end kodukohaga.

Alameede 5.1. Noortele vajalike teenuste arendamine

Toetatavad tegevused

1. Lastehoiuteenuse korraldamine
2. Perekeskuste organiseerimine ja arendamine

3. Noorte vaba aja kohtade sisustamine ja arendamine
4. Projektipõhiste ürituste ja laagrite korraldamine

Alameede 5.2. Noorte sidumine Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonnaga

Toetatavad tegevused

1. Noorte tegevusi ja vajadusi käsitlevate analüüside ja uuringute teostamine
2. Motivatsiooni- ja materiaalsete toetuste süsteemi kujundamine ja rakendamine noorte sidumiseks kodukohaga, maapiirkonda elama asumiseks või kodukohta naasmiseks.
3. Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonnaga seotud diplomitööde organiseerimine (tellimine ja juhendamine)
4. Piirkonna töökohti ja töövõimalusi käsitleva info koondamine ja vahendamine
5. Noorte ideede, oskuste välja selgitamine, arendamine ja väärtustamine ja tunnustamine
6. Ümarlaudade korraldamine noorte probleemide ja vajaduste arutamiseks, noorte ühiste seisukohtade kujundamiseks ja noorte nimel piirkonna tegevustes kaasa rääkimiseks

Meetme oodatav mõju

Noored osalevad aktiivselt piirkonna majanduses ja elukeskkonna kujundamisel.

Tegevuspiirkonnas on osad teenused korraldatud lähtuvalt noortest ja noorte vajadusest.

5.6. MEEDE 6. Looduskeskkonna ja kohalike loodusvarade parim kasutamine

Meetme põhjendus

Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonna loodus on tundlik, suur osa territooriumist on hõlmatud kaitsealadega. Piirkonnas on hulga kasutamata ressursse. Samas pole kohalikel inimestel tööd, mis seoks neid kodukohaga. Looduskeskkonna kasutamine on eklektiline, st kõrvuti hästi korraldatud looduskaitsega ilmneb looduse teadmatu kasutus kuni selle kuritahtlik väärkasutuseni. Arvestades piirkonna ja ressursside mitmekesisust vajavad rannaalad ja pärandkooslused eraldi tasakaalustatud lähenemist. Piirkonna elu-olu mõjutab oluliselt nii kohalike elanike kui ka külastajate tegevus. Piirkonna huvi on tagada elanike ja külastajate säästlik käitumine. Samas aitaks kohalike loodusressursside otstarbekas kasutamine pakkuda täiendavaid teenuseid, elavdada piirkonna majandust ja parandada inimeste elukvaliteeti.

Meetme peaesmärk

Korraldada Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonna loodusressursside säästev kasutamine ja integreerida loodusressursi kasutus kohaliku majandusega.

Alameede 6.1. Süsteemne teavitustegevus looduskeskkonna ja kohalike loodusvarade paremaks kasutamiseks

Toetatavad tegevused

1. juhendmaterjalide väljatöötamine, õppefilmide valmistamine;
2. teavitamine, info levitamine, seminaride ja ümarlaudade korraldamine;
3. koolitused, õpitoad, õppereisid ja nende korraldamine;
4. rakenduslike ja praktiliste lahenduste väljatöötamine ja tutvustamine;
5. õppeprogrammide täiendamine ja õpilaste kooliväline tegevus.

Alameede 6.2. Loodusressursside mitmekesine ja säästlik kasutamine puhkemajanduse arendamisel ja kohalikus majanduses

Toetatavad tegevused

1. olemasolevate rajatiste ja loodusobjektide korrastamine või uuendamine
2. uute rajatiste ehitamine
3. toote arendamine

4. tehnoloogiareakendamine kohaliku ressursi kasutamiseks
5. analüüside ja uuringute teostamine, ehitusprojektide koostamine
6. puhkealade ja aktiivpuhkuse kohtade arendamine.

Meetme oodatav mõju

Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonnas on looduskeskkond ja kohalikud loodusvarad kasutatud parimal viisil: tagatud on looduse hoid ja säästlik kasutus, samas on kohalikud loodusvarad kasutatud kohalikus majanduses.

Inimeste suhtumine loodusesse ja selle kasutamisse majanduses on säästev.

5.7. MEEDE 7. Merega seotud tegevused

Meetme põhjendus

Tüüpiline rannamaastik ja pärandkooslused on kujunenud pikaajalise rannaaladele iseloomuliku majandustegevuse tulemusena. Kadumas on traditsiooniliste tegevuste tegijad ja traditsioonilised tegevused. Inimestel pole kohapeal piisavalt tegutsemisvõimalusi, süveneb taandareng ning suvaline tegevus, mille tõttu on muutumas rannaalade maastik.

Inimeste huvid mere suhtes ja rannaalade kasutus on muutumas. Uute tegevuste arendamine ja uued rajatised on vaja sobitada kohaliku elukorralduse ja maastikuga. Suvaliste ümberkorralduste puhul suureneb surve rannaküladele, nende traditsioonilised tegevustele, iseloomulikele rajatistele (lautrid, väikesadamad, rannateed) ja pärandkooslusele ning nende püsimine on ohus.

Meetme tegevus on suunatud rannakülade elus püsimisele ja elujõu toetamisele, et rannakülades on võimaluste piires säilinud traditsioonilised tegevused, et uued tegevused arvestaksid kohalike traditsioonide ja tavadega.

Oluline on uued tegevused nagu puhkealade ja aktiivpuhkuse kohtade arendamine (näiteks kämpinguplatsid, ujumiskohad, vee ekstreemspordi kohad) toimiks tasakaalustatult ja kohalike tavade ja piiranguid arvestades. Samuti et rannaalad, olmerajatised ja prügimajandus oleksid korrastatud, et lisaks puhkekohtadele oleks rajatud juurdepääsuteede, autode parkimise võimalused, sillad, vajalikud rajatised, et oleks soetatud rannainventari ja päästevahendid ning tagatud turvalisus.

Meetme peaesmärk

Rannakülade omapärase elulaadi säilitamine ja arengu tagamine, pärandkoosluste taastamine ja traditsioonilise tegevuste kaudu uue ettevõtluse jaoks tingimuste loomine.

Toetatavad tegevused

1. Teabe koostamine, sobivate teabeesitusvormide kujundamine ja suunamine erinevatele sihtrühmadele rannaalade ja merega seotud tegevuste tutvustamiseks.
2. Mereäärse majanduse ja elukorralduse arendamine, vanade või olemasolevate rajatiste korrastamine või uuendamine, uute rajatiste ehitamine
3. Erinevate loodusturismi objektide ja rajatiste loomine rannikualade tegevuste mitmekesistamiseks ja üksteist toetavate tegevuspakettide võimaldamiseks.
4. Looduses õppimise mitmekesiste vormide arendamine aktiivsete tegutsemisvõimaluste lisamiseks piirkonnas ja samas loodushuvi ning teadlikkuse kasvatamiseks
5. Merega seotud tegevuste jaoks vajalike põhiteenuste kujundamine.
6. Puhkealade ja aktiivpuhkuse kohtade arendamine.
7. Arutelude ja ümarlaudade korraldamine merega seotud tegevuste teadvustamiseks, rannaalade vajaduste teadvustamiseks ja koostöö arendamiseks

Meetme oodatav mõju

Rannakülade on elus ja elujõulised, võimaluste piires on säilitatud traditsiooniline ja tasakaalustatult on omaks võetud uudne.

6. Strateegia seosed Maaelu Arengukavaga

Kuidas strateegia aitab kaasa Maaelu Arengukava üldiste eesmärkide saavutamisele?

MTÜ Kodukant Läänemaa piirkonna strateegia põhilised eesmärgid ühtivad EÜ 1698/2005. Artikkel 4 eesmärkidest otseselt maapiirkondade elu kvaliteedi parandamise ja majandustegevuse mitmekesistamise soodustamise suunaga. Ka keskkonnaga seotud tegevused toimivad seotuna ettevõtluse, kogukondade edendamise, koolitamise ja teavitamisega. Elukeskkonna ja looduskeskkonna käsitus on Kodukant Läänemaa strateegias tihedalt seotud nii nagu tegelikult need valdkonnad piirkonnas seotud on.

Maapiirkondade elu kvaliteedi parandamine ja majandustegevuse mitmekesistamise soodustamine on Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonna strateegia meetmetes läbivaks. Seotud on see ka kõigi kohalike omavalitsuste (MTÜ Kodukant Läänemaa liikmete!) arengusuunistega.

3. telje raames maapiirkondade majanduse mitmekesistamise ja maapiirkondade elanike elukvaliteedi parandamisele suunatud ressursid peaksid aitama saavutada tööhõive võimaluste loomise üldprioriteeti ning tingimusi majanduskasvuks.

Kodukant Läänemaa piirkonnas on vähetõenäoline arendada suurettevõtlust, kuna

- 1) selleks ei jätku (inim)ressurssi,
- 2) selle all hakkaks kannatama loodus ja keskkond, mis on Läänemaa piirkonnas väga tundlikud ja samas moodustavad ise olulise ressursi;
- 3) inimesed tunnetaksid teravalt elukeskkonnale ohtu.

Selleks, et nii piirkonna elanikele, piirkonna külalistele ja ka (tulevastele) ettevõtjatele muutuks piirkond atraktiivseks, tuleb mitmekesistada olemasolevale ressursile tuginevat (väike)ettevõtlust. Üheks vajaduseks on kohalike teenuste edendamine ja siinjuures on võimaluseks kogukonna ettevõtlus. Parematele elamistingimustele kaasaaitamine soodustaks ettevõtlike inimeste tulekut piirkonda. Võimaluseks nt kaugtöö eelduste loomine. Kohapeal elav ja kaugtööd tegev inimene hakkab suure tõenäosusega ka piirkonna eluolu arengu suhtes huvi ilmutama.

3. telje alusel kättesaadavaid meetmeid tuleks kasutada eelkõige suutlikkuse suurendamise, oskuste omandamise ja kohaliku strateegia arendamise organiseerimise edendamiseks ning samuti selleks, et aidata tagada maapiirkondade atraktiivsuse säilimine tulevaste põlvkondade jaoks. Koolituse, teavitamise ja ettevõtluse edendamisel tuleks arvesse võtta naiste, noorte ja vanemate inimeste konkreetseid vajadusi.

Suur osa kohalike omavalitsusi, koostööpiirkondi, maakondi tunnetavad vajadust töövõimeliste elanike ja järelkasvu järele. Ei ole tõenäoline, et kõik piirkonnad seda vajadust rahuldada saaksid. Enam tõsikindel on luua eeldusi nende noorte tagasipöördumiseks, kes siit piirkonnast pärit on. Teiseks on perspektiivikas hõivata kogukonnaettevõtlusse, osajaga tööle, kaugtööle kodus olevaid naisi/emasid ja ka keskealisi või töövõimelisi eakaid, kes erinevatel põhjustel tööelust kõrvale jäänud. Sellised arengusuundumusi on eeldatud Kodukant Läänemaa piirkonna strateegias ja rakendusi selleks kujundatakse konkreetsete meetmete, allmeetmete, suunatud projektikonkursside, koolituste ja nõustamise abil.

Kodukant Läänemaa Piirkonna strateegia rakendamine toimub valdavalt MAK kolmanda ja neljanda telje võimalusi kasutades.

7. Strateegia seosed ja piirnemised muude arengukavade, strateegiate, fondide ja programmidega

7.1. Eesti kalanduspiirkondade säästev areng (Kala-LEADER)

Meetmete rakendamine piirkonnas on vajalik sünkroniseerida. Konkreetsesse (ranniku-) piirkonda on vajalik mõlema programmi võimalusi ära kasutada ja parimal juhul süsteemselt sidustada (kalastamisega seotud investering Kala-LEADERist ja koolitus LEADERIST nt). MTÜ Kodukant Läänemaa ja „Kala-LEADERI” raames moodustatav tegevusgrupp peavad tegema koostööd, et ressursi optimaalselt kasutada, mitte dubleerida üksteist, vaid täiendada.

7.2 Maakondlikud arengukavad

7.2.1. Lääne maakonna arengustrateegia 2007 – 2013

Maakonna arengustrateegia mõjud:

- puhta ja mitmekesise looduse säilimine;
- turvaline, korrastatud elukeskkond ja kaasaegne infrastruktuur;
- suurem rahvaarv, haritud ja ettevõtlik kogukond;
- omanäoline ja mitmekesine kultuurielu, mis kujundab koos loodusväärtustega turismimagneti;
- avalikud teenused on mitmekesised ja kõrgel tasemel.

Vaadates Kodukant Läänemaa piirkonna strateegia teemavalikut, meetmestikku, seatud eesmärgid, on täiesti ilmne, et KKLK strateegia suunab maapiirkonna arengut otseselt nende mõjudele kaasaaitavas suunas.

Kodukant Läänemaa niisugune roll maapiirkonnas on ära märgitud ka maakonna arengustrateegias. Kodukant Läänemaad arvestatakse sotsiaalse partnerina. Maakonna strateegiaga ei teki ka kattuvusi, sest maakonna strateegia realiseerimine käib valdkondlike arengukavade kaudu.

7.2.2. Läänemaa ettevõtluse arengukava 2007 – 2015

Läänemaa ettevõtluse arengukavas on tööjõu analüüsis toodud oluline tõsiasi, et ettevõtluse arendamine võib toimuda peamiselt olemasolevate ettevõtete ümberstruktureerimise arvelt. Töötuse määr on vaid 5,3 %. Asustustihedus on väga kõrge ja oluline on infrastruktuuri ja kommunikatsiooni arendamine piirkonnas.

Arengu võtmeküsimuseks on noorte jäämine ja tulek piirkonda. Teiseks on arengurekursina nimetatud mitteaktiivset elanikkonda (8300 inimest).

Kodukant Läänemaa piirkonna strateegia osutab suurt tähelepanu ettevõtluskeskkonnale, noortele, teenuste kujundamisele, sh kogukonnateenuste kujundamisele. St et strateegias on arvestatud piirkonna olukorra reaalse võimalustega ja see ühildub maakondliku arengukavaga.

Olulise seosena tuleb märkida Läänemaa väga suurt füüsilisest isikust ettevõtjate osakaalu ettevõtjate hulgas (45 %) ja LEADER võimalusi. Ilmselt on investeringuvõimalused oma mastaabilt just väikeettevõtjatele/FIEdele kohased.

Kolmas selge seotus on maakondlikus arengukavas esitatud nõrkusega – uuel tehnoloogial põhineva ja suuremat lisandväärtust andva tootmise vähesus Läänemaal. LEADER suundumus on toetada ja eeldada innovatiivsust, lisandväärtuse loomist jne.

Neljas oluline seos on majandusõppe ja õpilasfirmade vajaduse tõdemine nii ettevõtluse arengukavas kui ka piirkonna strateegias. Kuivõrd seni majandusõpe piirkonnas puudub, on selles suunas tegutsemine kui innovatiivne tegevus ka kohalikule tegevusgrupile kohane.

7.2.3. Läänemaa turismi arengukava 2006 – 2015

Turismi arengu tugipinnad on säästetud ja väärtustatud keskkond, sh elukeskkond, kultuuri- ja ajaloo pärandi säilitamine ning eksponeerimine, looduse ja tervisega seotud turismivaldkondade arendamine, tegelemine infotasandil ja innovatiivsus.

Eeltooduga ühildub täielikult Kodukant Läänemaa strateegia teemavalik. Kui maakonna strateegia käsitlema eelkõige suuremate tõmbekeskustega seonduvaid arenguliine, siis Kodukant Läänemaa arenduspiirkond on selgelt maapiirkond ja sellega täiendab oluliselt arendusmaastikku.

7.2.4. Läänemaa sotsiaalvaldkonna arengukava 2006 – 2015

Sotsiaalvaldkonna strateegias on kirjas seitse põhimõtet, millega sidusvaldkondade arendamise otsustes tuleb arvestada. Eelkõige põhiteenuste kättesaadavuse tagamine on põhimõte, millest kinnipidamine on Kodukant Läänemaa strateegias selgelt eesmärgi ja tegevuste tasandil olemas.

7.3. Kohalike omavalitsuste arengukavad

Järgnevas on toodud lühiülevaade valdade arengukavade arengu üldeesmärke. Ülevaade näitab, et Kodukant Läänemaa strateegilised valikud on samasuunalised. Valdade territooriumid on Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonna seisukohalt allpiirkonnad ja sihtgrupid on piirkonna valdadel ja Kodukant Läänemaal samad. Üldeesmärkide samasuunalisus on loogiline. Kodukant Läänemaa kui kohaliku tegevusgrupi poolt koostatav piirkonna strateegia loob LEADER põhimõtetele vastavad võimalused piirkonna huvigruppidele ja Kodukant Läänemaa liikmetele ilmutada initsiatiivi oma probleemide lahendamiseks, arengupotentsiaali realiseerimiseks alt üles initsiatiivi ilmutades ja LEADER meetme võimalusi parimal moel kasutades.

Kodukant Läänemaa piirkonna strateegiaga seonduvad tegevussuunad	Milliste valdade arengukavas toodud esile
Kvaliteetne elukeskkond	Hanila, Kullamaa, Lihula, Martna, Nõva, Oru, Taebla
Soodne ettevõtluskliima	Martna, Noarootsi, Oru, Taebla
Mitmekesine majandus	Ridala, Risti, Taebla
Atraktiivsed puhke-, spordi- ja turismivõimalused	Hanila, Kullamaa, Lihula, Martna, Nõva, Oru, Risti, Taebla
Elujõuline kogukond, külade säilitamine	Lihula, Martna, Oru, Ridala, Taebla
Jätkusuutlikult arenev kultuur	Kullamaa, Noarootsi, Taebla
Noorte huvi tõstmine kodukoha vastu; noorte tegevuste võimaldamine	Kullamaa, Martna, Noarootsi, Oru; Ridala, Risti,
Keskkonna, looduse ja pärandikultuuri hoidmine	Hanila, Kullamaa, Lihula, Martna, Noarootsi, Nõva, Oru, Ridala, Risti
Turvaline sotsiaalkeskkond	Hanila, Kullamaa, Lihula, Martna, Noarootsi
Infrastruktuuri edendamine	Hanila, Kullamaa, Lihula, Martna, Noarootsi, Nõva, Oru, Ridala, Risti, Taebla, Vormsi

Kodukant Läänemaa piirkonna strateegiaga seonduvad tegevussuunad	Milliste valdade arengukavas toodud esile
Rahvastikualaste näitajate paranemine	Hanila, Kullamaa, Lihula, Martna, Noarootsi, Nõva, Oru, Ridala, Risti, Taebla, Vormsi
Kaubanduse ja teenuste arendamine nii kohalikele kui külalistele	Noarootsi, Oru, Risti
Toimivad sadamad, lautrid	Kullamaa, Noarootsi, Vormsi

8. Strateegia koostamise protsess

Strateegia koostamise algatamine. 2005. aastal alustas Kodukant Läänemaa maaelu arengukava koostamist. Kohtuti kõigi Läänemaa valdade külaliidrite, ettevõtjate ja omavalitsusjuhtidega, et tutvustada EL LEADER programmi. MTÜ Kodukant Läänemaa reorganiseeriti ja kujundati LEADER kohalikuks tegevusgrupiks.

Ettevalmistus MTÜ KKL poolt. Teemade valimine sai alguse 2005. a. Läbi viidud 11 maaelu ümarlinal, mis toimusid tegevusgrupi liikmesvaldades. Ekspertide valimiseks korraldati 2007. a. mitmeastmeline konkurss. Kodukant Läänemaa valis strateegia eksperdiks Maaelu Arengu Instituudi, töid teostasid Indrek Kärner ja Ülar Loolaid. Valitud ekspertide ja Kodukant Läänemaa ühisel töökoosolekul arutati enne lepingu sõlmimist kavandatavad protsessid ja sammud läbi. Strateegia koostamise protsessis toimusid kaasavate arengufoorumite eel reeglina Kodukant Läänemaa juhatuse, tegevjuhi ja ekspertide töökoosolekud, mille ülesandeks oli foorumite ja seminaride ettevalmistamine, kaasamise läbimõtlemine ja tulemuslikkuse kavandamine.

Kokku korraldati ajavahemikul juuni-september 2 üldist ja sissejuhatavat ning 11 piirkondlikku (liikmeks oleva valla) arengufoorumit. Kõigil foorumitel osales kokku 266 inimest, nende hulgas 58 korral kohaliku omavalitsuse töötajad ja 26 korral ettevõtjad, 53 korral seltsid ja 41 korral esindajad 25st seltsita külast. LEADER tüüpi meetme strateegia koostamise teises etapis toimus töö teematilistes töögruppides, kus kujundati põhijooned strateegia meetmetele.

Töögruppide arv oli seitse ja järgmise sammuna kaks vastavalt valitud strateegia teemadele. Iga töörühm töötas iseseisvalt ja enda valitud režiimis. Töö tulemid esitati foorumitel kõigile osalistele tagasiside saamiseks ja ettevõtmiseks. Eesmärgiks konsensuslik nõusolek pakutud lahendustega.

Teemade järgi moodustatud töögrupid:

Elukeskkonna töögrupp – aktiivseid liikmeid 5, töökoosolekuid 3;

Pärandkultuuri töögrupp – aktiivseid liikmeid 7, töökoosolekuid 3;

Töögrupp Noored ja tulevik – aktiivseid liikmeid 4, töökoosolekuid 3;

Ettevõtluse töögrupp – aktiivseid liikmeid 7, töökoosolekuid 3;

Töögrupp Merelised tegevused – aktiivseid liikmeid 4, töökoosolekuid 2;

Teenuste töögrupp tegutses virtuaalses keskkonnas;

Töögrupp Koostöö ja piirkonna maine – aktiivseid liikmeid 4, töökoosolekuid 3.

Teemariühmade foorumeid oli 5. Kokku oli arengufoorumeid 18. Osalemisi kokku 367. Ettevõtjaid osales 41 korral, vabatahtliku sektori esindajaid 132 korral, kohalike omavalitsuste esindajaid 86 korral, seltsita külaelanikke 109 korral. Suureks saavutuseks tuleb pidada seltsita külaelanike väga aktiivset osalemist.

Arengufoorumid ja seminarid Kodukant Läänemaa strateegia koostamisel

kuupäev	Üritus	Osalejaid kokku	Ettevõtjad	MTÜ esindajad	KOV esindaja	Seltsita külade elanikud
31.07.07	Arengufoorum Haapsalu Kutsehariduskeskuses	17	2	9	3	3
14.08.07	Arengufoorum Haapsalu Kutsehariduskeskuses	26	3	11	8	4
15.08.07	Piirkondlik arengufoorum Vormsi vallas	24	5	4	3	12
21.08.07	Piirkondlik arengufoorum Martna vallas	25	1	4	5	15
22.08.07	Piirkondlik arengufoorum Kullamaa vallas	22	3	11	4	4
11.09.07	Piirkondlik arengufoorum Hanila vallas	20	0	7	8	5
12.09.07	Piirkondlik arengufoorum Ridala vallas	12	2	6	1	3
13.09.07	Piirkondlik arengufoorum Taebla vallas	14	0	4	1	10
18.09.07	Piirkondlik arengufoorum Noarootsi vallas	13	0	1	1	11
19.09.07	Piirkondlik arengufoorum Nõva vallas	10	0	6	2	2
20.09.07	Piirkondlik arengufoorum Risti vallas	31	4	11	7	9
21.09.07	Piirkondlik arengufoorum Oru vallas	13	4	3	4	2
25.09.07	Piirkondlik arengufoorum Lihula vallas	15	1	3	4	7
13.11.07	Arengufoorum Haapsalu Kutshariduskeskuses	32	6	8	9	9
05.12.07	Arengufoorum Läänemaa Arenduskeskuses	29	4	16	6	3
15.01.08	Arengufoorum Läänemaa Arenduskeskuses	19	1	7	6	5
11.03.08	Arengufoorum Läänemaa Arenduskeskuses	23	1	12	9	1
25.03.08	Arengufoorum Uuemõisa Mõisa valges saalis	22	4	9	5	4
	KOKKU 18	367	41	132	86	109

Strateegia koostamisel kasutatud materjale

Hanila valla arengukava

Huvialaharidus ja huvitegevus. Rakenduslik kompleksuuring. Maaelu Arengu Instituut, 2005

Innovatsiooni juhtimine. Joe Tidd, John Bessant, Keith Pavitt. EAS, Pegasus 2006

Kullamaa valla arengukava

Kohaliku initsiatiivi arendamine – LEADER-lähenemine. Soovitused kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna strateegia koostamiseks. Põllumajandusministeerium, Tallinn 2007

Küla arengukava koostamine. Indrek Kärner, Ülar Loolaid, Lea Sudakova. EKVL Kodukant 2003

Küla arengukava koostamine. Teine väljaanne. Autorid Indrek Kärner, Ülar Loolaid, Toomas Muru, Lea Sudakova. Põllumajandusministeerium, 2005

Külalood. Kagu-Eesti kogukondade kogemused külade arendamisel. Koostajad Kaire Mets, Lea Sudakova, Ivika Nõgel, Inga Silm. 2003

Lihula valla arengukava

LEADERi edulood Euroopa Liidus. Käsiraamat. Põllumajandusministeerium, Tallinn 2007

Lääne maakonna arengustrateegia 2007-2013

Läänemaa aastaraamat 2006. Haapsalu 2007

Läänemaa ettevõtluse arengukava 2007 – 2015

Läänemaa mõisad. Koostanud Valdo Praust. Tänapäev, 2007

Läänemaa pärandkultuurist. Autorid Indrek Kaisel, Rein Kaljuvee, Triin Neljandik, Arvo Peetre, Lembitu Tarang, Taimo Türnpuu. 2007

Läänemaa sotsiaalvaldkonna arengukava 2006 – 2015

Läänemaa teejuht loodus- ja linnuturistile. Marko Valker. Varrak 2005

Läänemaa turismi arengukava 2006 – 2015

Läänemaa väärtuslikud maastikud. Tõnis Padu. Lääne maavalitsus, 2006

Maa mere ääres. Terra Maritima. Tiit Kaljuste, 2005

Maaelu Arengukava 2007-2013

Martna valla arengukava

Motivatsioon ja isiksus, autor Abraham Harold Maslow, 2007

MTÜ Kodukant Läänemaa põhikiri

MTÜ Kodukant Läänemaa strateegia väljatöötamise tegevuskava „Elukeskkonna parandamine”, Loodus- ja kultuuriressursside parem kasutamine”. Koostatud 2006

Noarootsi valla arengukava

Nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005

Nõva valla arengukava

Oru valla arengukava

Partnerluskogu organisatsiooniteoreetiline analüüs Võrumaa Partnerluskogu näitel. Praktikatöö Galway University, Kadri Koreinik. Juhendaja Ülar Loolaid (Maaelu Arengu Instituut) 2003

Põllumajandusministri määrus 05. juunist 2006 nr 66.

Põllumajandusministri määrus „Leader-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetuse ja projektitoetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord“ eelnõu seisuga 09.05.2008

Ridala valla arengukava

Risti valla arengukava

Statistikaameti regionaalarengu andmebaas, veebilehel <http://www.stat.ee>

Strateegia audit. Priit Karjus. EBS 2003

Taebla valla arengukava

The New Programming Period 2007-2013. Indicative guidelines on evaluation methods: Monitoring and evaluation indicators. Working Document No. 2. European Commission, Directorate-General Regional Policy

Top of Estonia. Läänemaa. Kaire Reiljan. Oomen 2003

Vormsi valla arengukava

Lisa 1. MTÜ Kodukant Läänemaa liikmed ja liikmete esindajad

	Liige	Esindaja	Liikmeks astumise kp
1	Lihula vald	Anu-Lii Jürman	29.05.2006
2	Ridala vald	Toomas Schmidt	29.05.2006
3	Martna vald	Marju Kasterpalu	29.05.2006
4	Risti vald	Rein Kruusmaa	29.05.2006
5	Taebla vald	Ülle Erman	29.05.2006
6	Vormsi vald	Ene Sarapuu	29.05.2006
7	Kullamaa vald	Üllar Aruksaar	29.05.2006
8	Nõva vald	Kalle Saar	22.06.2007
9	Hanila vald	Arno Peksar	29.05.2006
10	OÜ Enniste	Sven Köster	29.05.2006
11	OÜ Viljatäre	Arvo Ninn	29.05.2006
12	FIE Rita Saviir	Rita Saviir	29.05.2006
13	FIE Peeter Alekand	Peeter Alekand	29.05.2006
14	FIE Ants Streng Rumpo Mäe Talu	Ants Streng	29.05.2006
15	FIE Harry Kadakas	Harry Kadakas	29.05.2006
16	FIE Virve Targamaa	Virve Targamaa	21.02.2006
17	FIE Jüri Möniste	Jüri Möniste	29.05.2006
18	MTÜ Palivere Kultuur ja Haridus	Tõnis Peikel	29.05.2006
19	MTÜ Liivi Naisselts	Marika Hamburg	29.05.2006
20	MTÜ Rannarahva Kultuuriselts	Leili Jõgisoo	29.05.2006
21	MTÜ Piirsalu Küla Selts	Lea Lai	29.05.2006
22	MTÜ Rõude Küla Selts	Inda Mölder	29.05.2006
23	MTÜ Üdruma Küla Selts	Linda Pärnpuu	21.02.2006
24	MTÜ Salumäe Selts	Eha Raja	21.02.2006
25	MTÜ Läänemaa Kalurite Ühing	Indrek Jõgisoo	25.01.2006
26	MTÜ Läänemaa Mahetootjate Selts	Jaak Sünt	25.01.2006
27	MTÜ Haeska Külaselts	Aime Koit	25.01.2006
28	MTÜ Rälby Külaselts	Eha Salus	25.01.2006
29	MTÜ Kalaküla Rohelised	Ülle Mustkivi	25.01.2006
30	MTÜ Kiideva Kalameeste Selts	Madis Sarik	25.01.2006
31	Ühendus Kiideva Külaselts	Tiiu Tomingas	25.01.2006
32	MTÜ Vanamõisa Külade Ühendus	Maie Rein	25.01.2006
33	MTÜ Kullametsa Seltsimaja	Tiina Pehtla	25.01.2006
34	OÜ Leidrek	Leili Jõgisoo	25.01.2006
35	Noarootsi vald	Ülo Kalm	05.01.2007
36	MTÜ Noarootsi Kaunistamise Selts	Ülo Kalm	05.01.2007
37	Tennisberg OÜ	Arne Tennisberg	05.01.2007
38	Oru vald	Varje Paaliste	05.01.2007
39	MTÜ Oru SC Spordiklubi	Õnne Pool	05.01.2007
40	Jalukse kauplus TÜ	Aarne Rääli	05.01.2007
41	FIE Riho Ööbik	Riho Ööbik	25.01.2006
42	MTÜ Nordestnöva	Silja Silver	25.01.2006
43	MTÜ Põldotsa Rahvaspordi Klubi	Aare Vaalma	25.01.2006
44	MTÜ Orienteerumisklubi „Okas“	Mati Kallemets	24.04.2008

Kodukant Läänemaa piirkonna strateegia koostamine: Piirkondlikel foorumitel esile tõstetud probleemid ja kasutamata võimalused

Kodukant Läänemaa LEADER strateegia koostamise raames toimus augustis-septembris 2007 igas vallas piirkondlik foorum – kokku üksteist. Foorumitel osalejad on esile toonud hulga probleemseid valdkondi ja rakendamata ideid. Need probleemid ja ideed on koondatud terviklikumateks alateemadeks. Edasise töö käigus lisandub arvatavasti veel alateemasid. Järgmise sammuna on meil vajalik **käivitada töörühmad**, et esile toodud probleemid ja alateemad strateegia jaoks põhjalikumalt läbi töötada.

Esialgsena sõnastatud alateemad arutamiseks ja täpsustamiseks:

1. Olme- ja elukondlikud teenused: esmatarbekaubad, esmased vajalikud teenused, pangaautomaat, söögikohad, side, internet, lastehoid.
2. Avalikud teenused ja elukvaliteet: Sotsiaalteenused, kodanikukaitse, turvalisus,
3. Ühistransport: liikumine kaugemate piirkondade ja keskuse vahel, laevavähendus
4. Füüsiline elukeskkond: elamufond, kommunaalteenused, kodupaiga ilme
5. Teed: mustkate, hooldus. Kergliiklusteed
6. Teede ja oluliste objektide tähistamine. Seondub teede, maine, turismi, ettevõtluse, elukeskkonna, turvalisuse teemadega
7. Merega seotud tegevused: väikesadamad, lautrid, rannateed
8. Loodusressurss: tooraine, huvitegevuse võimalused, turism, elukeskkond
9. Pärandkultuur: oskused, teadmised, mälu, kultuuri- ja ajaloomälestised.
10. Huvitegevus ja huviharidus: tegevusteks vajalikud hooned ja rajatised, tegevusteks vajalikud abivahendid, asjatundlikud juhendajad
11. Noorte elukvaliteet ja tulevikuperspektiivid: noorte vaba aeg, tegevusvõimalused
12. Elanikkonna struktuur ja ettevõtluskeskkond
13. Inimeste aktiivsus, omaalgatus, koostöö, suhted.
14. Piirkonna maine, atraktiivsus, tulevikuvaade.

	Alateemad	Probleemsed valdkonnad ja kasutamata võimalused	Nimetatud valdades
1.	<p>Olme- ja elukondlikud teenused: esmatarbekaubad, esmased vajalikud teenused, pangaautomaat, söögikohad, side, internet, lastehoid</p>	<p>Esimesed vajalikud teenused on raskesti kättesaadavad</p> <ul style="list-style-type: none"> • Internetiühenduse vajadus • Lasteaed on kaugel • Lihulas puudub kohvik • Puuduvad korralikud söögikohad • Puuduvad vajalikud teenused (pangaautomaat, söögikoht, internet) • Rõude kooli-lasteaia viimane tööaasta – õpilaste, lasteaia laste puudus • Teenuste (apteek, pank, kauplus-auto) vähene paindlikkus, sulgemisoht • Toiduainete ning esmatarbekaupade piiratud kättesaadavus hajajasustatud alal • Vallas vähe kauplusi, (eriti toidu... tööstus... puudub) 	<p>Hanila, Kullamaa, Lihula, Martna, Nõva, Oru, Ridala, Risti, Taebla,</p>
2.	<p>Availikud teenused ja elukvaliteet: Sotsiaalteenused, kodanikukaitse, turvalisus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Eriarstide ja professionaalsete uuringute raske kättesaadavus piirkonnas • Puudub hambaarst • Puudub turvaline elukeskkond • Saare turvalisus ei rahulda – arstiabi, korraaitse, päästeteenistus (erakorraline) • Sotsiaalhoolduse puudumine külades • Sotsiaal + turvalisus (arstiabi, korralvalve) puuduilik • Tasemel meditsiinipunkti ja teenuste puudumine • Tuleoht hooldamata aladel • Turvalisus (konstaabel, kiirusepiirangud puuduvad) • Turvalisus (liiklus, politsei puudumine, mittearvestavad turistid) 	<p>Kullamaa, Oru, Risti, Vormsi,</p>

	Alateemad	Probleemsed valdkonnad ja kasutamata võimalused	Nimetatud valdades
3.	<p>Ühistransport: liikumine kaugemate piirkondade ja keskuse vahel, laevavõhendus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Buss ei jõua meie külla • Halb ühendus välismaailmaga (buss, sadam, rong) • Halvasti korraldatud vallasisene transport • Keskuse halb ühendus ääremaadega • Väga kehv bussiliiklus (vallasisene ja ühendus linnaga) • Ühistransport hõredavõitu • Ühistranspordi puudus (Risti – Piirsalu – Kuijõe) • Ühendus mandriga halb • Ühendus mandriga (suurem praam, saare sisene transport, +Rohuküla – Haapsalu) 	<p>Lihula, Nõva, Oru, Risti, Taebla, Vormsi,</p>
4.	<p>Füüsiline elukeskkond: elamufond, kommunaalteenused, kodupaiga ilme</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kasimata kodu (paju kasutamata räämas ehitisi) • Kasimata ümbrus • Kolhoosi ajast jäänud varemed • Külad räämas, puudub kaevudes vesi (teed, korterid, majad, hajjastus, kabelid – korrast ära) • Puudub elamisväärne elukeskkond (kasutuseta korterid, lagunenud hooned ja rajatused, puudub elekter ja vesi) • Valla heakord (keskus) jätab kohati soovida • Elamufond – kinnisvara arendus puudub • Elamufond puudub, kommunaalteenused poliitikutud • Elamukruntide puudus • Katlamaja soojamajandus ei ole paindlik • Kullamaa metskonna vesivarustuse ja kanalisatsiooni halb kvaliteet • Puuduvad rahalised vahendid elamufondi rekonstrueerimiseks 	<p>Hanila, Kullamaa, Lihula, Martna, Oru, Ridala</p>

	Alateemad	Probleemsed valdkonnad ja kasutamata võimalused	Nimetatud valdades
5.	<p>Teed: mustkate, hooldus. Kergliiklusteed</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Teede halb olukord • Teed hooldamata • Tiheda kasutusega tolmatavad teed • Tolmused teed • Valla teed on tolmuised • Valla teede (kõrvalteede) tehniline seisukord halb • Viletsad teed • Teede korrashoid – Teed ei ole alati korras: tolmuised, auklikud, jääs-lumes, teeääred võsastunud • Teede tolmuvabaks muutmine, kergliiklusteede rajamine • Valla asulaid ühendavatel teedel puuduvad mustkate ja kergliiklusteed • Kergliiklusteede puudumine Linnamäel • Mustkattega teede vajadus, kergliiklusteed, kõnniteed, ülekäigurajad 	<p>Haniia, Kullamaa, Lihula, Martna, Noarootsi, Nõva, Oru, Risti,</p>
6.	<p>Teede ja oluliste objektide tähistamine. Seondub teede, maine, turismi, ettevõtlike, elukeskkonna, turvalisuse teemadega</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Külaviitade (siltide) puudumine • Oru valda tutvustav teeviit teeristis puudu • Osade külateede seisund ja teeviitade puudumine • Teed ja olulised objektid tähistamata 	<p>Kullamaa, Martna, Noarootsi, Oru</p>
7.	<p>Merega seotud tegevused: väikesadamad, lautrid, rannateed</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Merega seotud tegevuste katkemine • Merelised tegevused hakkavad kaduma • Lautrite kehv olukord • Lagunenud sadamad, rannateed 	<p>Vormsi, Noarootsi, Ridala</p>

	Alateemad	Probleemsed valdkonnad ja kasutamata võimalused	Nimetatud valdades
8.	<p>Loodusressursid: elukeskkond, tooraine, huvitegevuse võimalused, turism</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Looduse kaitsetus • Loodusliku elukeskkonna säilitamine • Negatiivsed muutused looduskeskkonnas • Reostus looduses (prügi, olmetehnika) • Kasutamata loodusressursid (roog, hein, savid, reovesi, ...) • Kohalike looduslike materjalide kasutusele võtmine ehituses - uudsete ideede propageerimine • Käimise võimaluste vähesus piirkonnas • Puuduvad võimalused tegeleda tervisespordiga looduses (ujumine, matkamine) • Sportlike liikumise võimaluste puudumine • Ujumiskohta avalikku randa 1) takistatud juurdepääs, 2) kaugel • Kujunemine suvituskohaks – tuleks piirata, saar on reaalne elu- ja töökoht • Külas puuduvad majutusvõimalused • Maksuvõimelise loodusturisti vähene viibimine kohapeal • Vaatamisväärsuste väärtustamine • Väljaarendamata puhkemajandus 	<p>Hanila, Kullamaa, Lihula, Nõva, Ridala, Risti, Vormsi</p>
9.	<p>Pärandkultuur: oskused, teadmised, mälu, kultuuri- ja ajaloomälestised</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Elukestva õppimise võimaluste vähesus • Hirm projektidega seotud paberimajanduse ees • Oskuste hääbumine • Pärandkultuuri vähene tutvustamine 	<p>Lihula, Martna, Ridala, Vormsi,</p>

	Alateemad	Probleemsed valdkonnad ja kasutamata võimalused	Nimetatud valdades
10.	<p>Huvitegevus ja huviharidus: tegevusteks vajalikud hooned ja rajatised, tegevusteks vajalikud abivahendid, asjatundlikud juhendajad</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Külades pole spordiplatse • Paliveres puudub seltsimaja • Piirkondade kokkusaamiskohtade puudumine • Puudub kultuuri tegemise koht • Puuduvad/ ebapiisavad hariduse, huviringide, spordiringide võimalused • Spordisaali puudumine • Vaba aeg (sportimisvõimalused, huvitegevus) • Vaba aja veetmise võimaluste puudumine • Vaba aja veetmise võimaluste väljaarendamine kogu valla territooriumil praegu kesine • Varikul puudub rahval kooskõimise koht • Vähesed võimalused a) sportimiseks b) huvitegevusteks • Pole juhendajaid-ringijuhte • Spordi sisulise juhendamise puudus • Ringide ja treeningute juhendajate puudus 	<p>Hanila, Kullamaa, Martna, Nõva, Oru, Risti, Taebla, Vormsi</p>
11.	<p>Noorte elukvaliteet ja tulevikuperspektiivid: noorte vaba aeg, tegevusvõimalused</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Laste ja noorte vaba aeg, huviharidus, sportimisvõimaluste puudumine väljaspool keskust • Noor ei tule kodukohta tagasi • Noored ja vaba aeg (kuritegevus) • Noorte minek linna (üliskooli) ja tagasi ei tule • Noorte tegevusetus (pole huvile vastavaid tegevusvõimalusi) • Noorte vaba aeg, selle sisustamine 	<p>Lihula, Noarootsi, Oru, Risti, Taebla</p>

	Alateemad	Probleemsed valdkonnad ja kasutamata võimalused	Nimetatud valdades
12.	Elanikkonna struktuur ja ettevõtluskeskkond	<ul style="list-style-type: none"> • Elanikkonna kiire vananemine (sotsiaalteenused ei jõua järele) • Hõredalt asustatud maa • Püsielanikkond on väike, kahaneb ja vananeb • Vallas vähe elanikke • Inimeste, sh. kvalifitseeritud tööjõu vähesus • Töökohtade vähesus (vallas) • Töökohti pole • Vähe töökohti • Ettevõtjaid on vähe • Ettevõtluskeskkond (saarel) on raskendatud võrreldes mandriga • Ettevõtluskeskkonna vähene atraktiivsus • Ettevõtlust on vähe – töökohti vähe kohapeal • Vähe ettevõtlikke inimesi • Vähesed võimalused sobilikuks tööks, ettevõtluseks 	Hanila, Lihula, Martna, Nõva, Risti, Vormsi

	Alateemad	Probleemsed valdkonnad ja kasutamata võimalused	Nimetatud valdades
13.	Inimeste aktiivsus, omaalgatus, koostöö, suhted	<ul style="list-style-type: none"> • Elanike passiivsus ja ühtekuuluvustunde puudumine • Erinevad inimrühmad suhtlevad vähe • Inimpotentsiaali mitterahuldav tundmine ja kasutamine • Ideed ja ettepanekud kaardistamata. Koostöö puudulikkus. • Keerulised suhted inimeste vahel • Koostöö puudumine (huvigruppide vahel) • Koostöö vähesus • Külades puudub seltsielu ja initsiatiiv koostöök • Külaliidrite vähesus ja vähene aktiivsus • Mitte koostööd tegev kogukond • Seltside vähene olemasolu • Vähene ühistegevus • Ükskõiksus oma kodukoha arengus 	<p>Haniila, Lihula, Martna, Noarootsi, Ridala, Taebla, Vormsi,</p>
14.	Piirkonna maine, atraktiivsus, (sissepoole, väljapoole) tulevikuvaade	<ul style="list-style-type: none"> • Hoolimatus küla väljanägemise suhtes • Oru valla oma „märgi“ puudumine • Piirkonna väike/ madal atraktiivsus • Puudub ühtne nägemus looduskaitse, elanikkonna ja ettevõtlike koostööteerimisest • Puudub ühtne nägemus Vormsi saare tulevikust (omapära väljatoomine) • Vallal puudub hea maine • Vallast positiivse kuvandi puudumine 	<p>Lihula, Martna, Oru, Ridala, Vormsi</p>

